ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

Cilt/Volume: 26, Sayı/Issue: 3, Yıl/Year: 2026
e-ISSN: 2667-8683

AÜSBD
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Anadolu University Journal of Social Sciences

Evlilik Yoluyla Gelen Göçmenler ve Kırsal Yaşamın Sürdürülebilirliği: Yozgat'ta Faslı Gelinler*

Marriage-Led Immigrants and the Sustainability of Rural Life: Moroccan Brides in Yozgat

Yaşar Pınar ÖZMEN[1] Alper EKMEKCİOĞLU[2] Ogün Burhan AYDIN[3]
Pelin Sultan KARA[4] Çağrı KÖYLÜ[5]

Başvuru Tarihi/Submitted: 03.11.2025 **Kabul Tarihi/Accepted:** 12.05.2026

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

Öz

Düzenli göçün belirgin bir alt türü olan uluslararası evlilik göçü, sebepleri ve sonuçları açısından akademide uzun zamandır incelenen çok yönlü bir olgudur. Bu çalışmanın merkezinde son on yılda sıkça gözlenen Fas uyruklu kadınların kırsal bölgelerde yaşayan Türk erkekleri ile evlenerek gerçekleştirdikleri evlilik göçü yer almaktadır. Çalışmanın temel amacı bu uluslararası evlilik göçünün kırsal yaşamın sürdürülebilirliğine etkisini incelemektedir. Bu amaçla Yozgat iline bağlı Sorgun ve Akdağmadeni ilçelerinin köylerinde Faslı kadınlar ve evlendiği Türk eşleri ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Evlilik göçünün nedenleri, göç sonrasında aile ilişkileri, topluluk faaliyetleri ve vatandaşlık sorunlarına ilişkin deneyimler anlaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma; daha iyi yaşam koşulları nedeniyle kırsalda yaşamayı tercih etmeyen Türk kadınlarının bıraktığı boşluğun, kendi ülkelerindeki olumsuz koşullardan kurtulmak amacıyla Türkiye kırsalında daha iyi bir yaşam arayan Faslı kadınların evlilik göçüyle doldurulduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmanın bulguları, Faslı gelinlerin doğrudan tarımsal üretime katkı sağlamakla olmasa bile evlendiği erkeğin kırsal yaşamda tutunmasına imkân sağlaması açısından dolaylı olarak kırsal kalkınmayı olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Göçün yönetimi ve göçmen kadınların uyum ve entegrasyonu bağlamında göç politikalarına bir bakış açısı sunan araştırma, daha genel anlamda sürdürülebilir kırsal yaşam için kadın ve toplumsal cinsiyet eşitliğini merkeze alan ve kırsal alanda tutunmayı sağlayacak kalıcı çözümlere odaklanan politikalara ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası evlilik göçü, Faslı gelinler, kırsal yaşam, kırsal kalkınma, toplumsal cinsiyet

JEL Kodu: F22, R20, J12

Abstract

International marriage migration is a distinct subtype of regular migration, the causes and consequences of which are well-studied. This study focuses on the marriage migration of Moroccan women marrying Turkish men in rural areas, a phenomenon frequently observed in the last decade. The primary objective is to examine the impact on rural life. In-depth interviews were conducted with Moroccan women and their Turkish husbands in the villages of Sorgun and Akdağmadeni districts of Yozgat province. The study explores reasons for marriage migration and experiences with family relations, community activities, and citizenship issues after migration. The study reveals that the gap created by Turkish women who do not prefer to live in rural areas due to the pursuit of better living conditions is being filled through the marriage migration of Moroccan women who seek a better life in rural Turkey in order to escape the adverse conditions in their home country. While Moroccan brides may not directly contribute to agricultural production, they positively impact rural development by enabling their husbands to establish themselves in rural life. The research offers a perspective on migration policies in the context of migration management and the adaptation and integration of migrant women, emphasising the need for policies centred on women and gender equality for a more general, sustainable rural life and focusing on permanent solutions to ensure a foothold in rural areas.

Keywords: International marriage migration, Moroccan brides, rural life, rural development, gender

JEL Code: F22, R20, J12

Atıf/Citation: Özmen, Y. P., Ekmekcioğlu, A., Aydın, O. B., Kara, P. S., & Köylü, Ç. (2026). Evlilik yoluyla gelen göçmenler ve kırsal yaşamın sürdürülebilirliği: Yozgat'ta Faslı gelinler. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(3), 1245-1272.

* Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından desteklenen 123K321 numaralı, Kırsal Kalkınmada Evlilik Bağıyla Gelen Düzenli Göçün Rolü Yozgat'ta Faslı Kadınlar Örneği başlıklı TÜBİTAK 1002-A projesinden üretilmiştir.

[1] Yozgat Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Doç. Dr., pinar.ozmen@bozok.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2970-1110

[2] Jandarma Genel Komutanlığı, Dr., alper2197@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7322-4879

[3] Yozgat Bozok Üniversitesi, Çekerek Fuat Oktay Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Öğretim Görevlisi, ogun.aydin@bozok.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8064-1136

[4] Yozgat Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Araştırma Görevlisi, p.sultan.kara@bozok.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7872-6870

[5] Yozgat Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Araştırma Görevlisi, cagri.koylu@bozok.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7869-0529

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.
Bu eser Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Giriş

Kadınların evlilik yoluyla gerçekleştirdiği uluslararası hareketlilik, literatürde genel olarak "sınır ötesi" ya da "ulus ötesi evlilik göçü" olarak düzenli göç kapsamında değerlendirilmektedir. Uluslararası evlilik göçü kavramı, evlenme ile sonuçlanan ulus ötesi göçlerin özel bir alt türü olarak, kadın ve erkeğin farklı ulusal kimliklere ya da kültürel kökenlere sahip olduğu durumu ifade etmektedir. Bu tür göç biçimi, yalnızca bireysel kararların sonucu olmaktan öte, küresel eşitsizlikler, kültürel beklentiler ve evlilik olgusundaki asimetrilerle yakından ilişkilidir. Farklı orijinlerden olan eşlerden birinin yasal statüsünde değişiklik veya değişiklik ihtimalinin yanı sıra eşlerden birinin sınırlar arasında fiziksel olarak hareket etmesini gerektiren evlilik amaçlı göçlere uluslararası evlilik göçü denmektedir (Kim, 2010).

Çoğunlukla güvenlik veya birtakım ekonomik hedeflere ulaşma amacıyla yapılan uluslararası evlilik göçünde yereldeki sosyal, ekonomik ve demografik değişikliklerin rolü bulunmaktadır. Göçmenler düşük gelirli ülkelerden gelip daha yüksek gelirli ülkelere yerleşme eğilimindedir (Constable, 2006; Ishii, 2023). Uluslararası evlilik göçünde, göç edenin genellikle kadın olması meselenin cinsiyetçi bir boyutu olduğunu göstermektedir (Charsley, 2013: s. 22, ayrıca Türkiye verisi için bkz. Tablo 1).

Farklı dinamiklerden etkilenen bir süreç içinde -bu araştırmanın bulgularının da desteklediği gibi- kadınlar kendi ülkelerinde istenmeyen geri kalmışlık, yoksulluk vb. koşullardan çıkmak için ulus ötesi evliliği bir fırsat olarak görmektedir (Constable, 2010; Essers vd., 2010: s. 332). Bu bağlamda, göç olgusunun güvenlikleştirilmesine ilişkin yaklaşımlarıyla öne çıkan Ben-David (2009), aile birleşmeleri üzerinden işleyen düzenli göç mekanizmasının adeta kendiliğinden gelişen bir vize rejimi yarattığına dikkat çekmektedir.

1990'lardan itibaren yaygınlaşan çoğunlukla yabancı uyruklu biriyle evlenmek amacıyla ticari aracı kurumlar tarafından sağlanan tanışma sistemi ve bu sistemden yararlanan kadınlar "gelin piyasası" veya "sipariş gelin" (mail-order brides, MOB) gibi kavramlarla (Kojima, 2001; Rosario, 1994) tanımlanmıştır. Bu konuda feminist perspektifle yapılan bazı araştırmalarda istismarcı erkekler tarafından başvurulan veya bazı durumlarda kadınların yaşadıkları ortamın kötü şartlarından kaçma gerekçesiyle manipülatif olarak hedeflenen evlilikler çeşitli yönleriyle incelenmiştir. Uluslararası evlilik göçünün bu boyutu ile evliliğin "toplumsal cinsiyete dayalı yerel kültürel anlamları" (Kim, 2010) birleştiğinde daha derin bir boyut gözlemlenmektedir.

Uluslararası göçün yarısını oluşturan kadınlar göç çalışmalarında çoğunlukla görünmez bir kitle (Schiff & Morrison, 2007: s. 2) olarak değerlendirilirken son yıllarda göçte kadınları ele alan çalışmaların arttığı gözlenmektedir. Göç ve kadın ilişkisini ele alan çalışmaların birçoğu göç olgusunu kadının güven ve refah arayışı bağlamında değerlendirmiştir. Daha geniş çerçevede, postkolonyal feminist perspektiften etkilenmiş uluslararası evlilik göçü üzerine yapılan nitel araştırmaların büyük bir kısmı kadınların failliğine, evliliğin ataerkil ve heteronormatif temellerine, uyumsuz cinsiyet ilişkilerine ve yerel dönüşümler ile küresel politik ekonomik olaylar arasındaki dinamiklere odaklanmaktadır (Kim, 2010; Watts, 1983).

Türkiye mekânsal bakımdan başka milletlerden gelen kadınların ağırlıkta olduğu uluslararası evlilik göçü kavramına uzak bir toplum değildir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) resmî verilerine göre, Türkiye'de yabancı gelinlerin ilk sıralarında sırasıyla Özbekistanlılar, Suriyeliler, Azerbaycanlılar, Ruslar, Almanlar ve Faslılar bulunmaktadır. Göç İdaresi Başkanlığından elde edilen bilgilere göre, Türkiye genelinde aile ikamet izni ile bulunan göçmen Faslı sayısı 2023 itibariyle 6.796, 2024 itibariyle 8.023'tür (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024). Bu sayının büyük bir kısmını son yıllarda Türkiye'ye evlilik yoluyla gelen Faslı kadınların oluşturduğu değerlendirilmektedir. TÜİK verilerine göre 2019-2023 yıllarında Faslı gelinlerin toplam yabancı uyruklu gelinler içindeki oranı yaklaşık %5'tir (bkz. Tablo1).

Tablo 1.

Kadının Uyruğuna Göre Evlenmeler, 2009-2023

Uyruk / Yıllar	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Özbekistan	3 716	3 191	2 356	1 531	1 562	1 415	869	753	679	560	558	506	444	335	298
Suriye	3 519	3 971	3 646	2 920	3 442	3 637	4 074	6 495	3 569	2 049	873	694	1 483	902	463
Azerbaycan	2 818	2 585	2 417	1 995	2 743	3 194	2 790	2 170	1 653	1 596	1 577	1 562	1 294	1 060	1 012
Rusya	2 339	1 644	1 269	1 188	1 306	1 277	1 134	1 445	1 522	1 442	1 420	1 387	1 522	1 121	1 147
Almanya	2 243	2 545	2 284	1 862	2 492	2 561	2 608	2 644	2 695	2 672	2 564	2 668	2 632	2 512	2 708
Fas	**2 128**	**2 489**	**1 993**	**1 243**	**1 825**	**1 132**	**559**	**425**	**327**	**311**	**287**	**275**	**200**	**136**	**149**
Türkmenistan	1 817	1 202	1 050	669	759	644	571	486	358	569	700	792	578	464	362
Kırgızistan	1 149	1 035	794	866	826	873	680	638	499	432	377	336	272	276	271
Ukrayna	1 079	1 103	947	1 076	1 242	1 407	1 172	1 097	1 126	1 059	984	781	768	643	884
Diğer uyruklar	31 029	29 444	24 448	19 469	23 744	23 332	20 972	22 583	18 814	16 866	15 616	15 450	15 164	13 259	13 679
Yabancı uyruklu gelinler (toplam)	**51 837**	**49 209**	**41 204**	**32 819**	**39 941**	**39 472**	**35 429**	**38 736**	**31 242**	**27 556**	**24 956**	**24 451**	**24 357**	**20 708**	**20 973**
Faslı gelinlerin oranı (%)	**4,11**	**5,06**	**4,84**	**3,79**	**4,57**	**2,87**	**1,58**	**1,10**	**1,05**	**1,13**	**1,15**	**1,12**	**0,82**	**0,66**	**0,71**
Yabancı uyruklu damatlar (toplam)	**6 345**	**6 373**	**5 191**	**3 965**	**4 711**	**4 268**	**3 782**	**3 777**	**3 566**	**3 403**	**3 355**	**3 480**	**3 286**	**3 349**	**3 887**

Kaynak: TÜİK Evlenme İstatistikleri (TÜİK, 2023c)

Suriyeli kadınlardan bazıları savaşta ailesini veya eşini kaybeden ya da savaşın oluşturduğu tüm olumsuz koşullarla mücadele etmek, yaşamlarını sürdürmek, güvenliklerini temin etmek, ekonomik bakımdan ferahlamak ve bir yere ait hissedebilmek için Türk erkekleriyle evliliğe yönelmiştir (Gönül, 2020, Harunoğulları, 2021). Kimlik ve dinî inanış bakımından benzerliği bulunan Azerbaycanlı ve Özbekistanlı kadınlara yönelik sınırlı sayıda araştırma daha çok çalışma yaşamına yönelik sorunları ele almaktadır (Dedeoğlu, 2012; Gökmen, 2011). Kimlik ve inanış yönünden farklı olmasına rağmen Almanya'daki Türkler ile etkileşimde bulunan Alman kadınların evlilik nedeniyle Türkiye'de bulunmasını ele alan çalışmalara da rastlanmaktadır (Deniz, 2020; Pusch, 2013). Bununla birlikte, yakın geçmişte Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra gelen Rus gelinlerin Türkiye'ye göçleri ve Türk erkekleri ile evlenmeleri yazında göçmen ve evlilik statüsü ile ilgili yapılan yaygın araştırmalardan olmuştur. Rus kadınlarının daha iyi bir yaşam sürme talebi ve Türk erkeklerin Rus kadınları eğitimli, modern ve çekici bulması birbirini tamamlayıcı rol oynamıştır (Bloch, 2011; Deniz & Özgür, 2013; Erkeç, 2017).

Tüm bu yazından yola çıkarak sahadaki başka bir gerçeğe temas etme ihtiyacı hasıl olmuştur. Bu araştırmada Türkiye kırsalında yaşayan kadınların kırdan kente göç talebi nedeniyle (Bilican Gökkaya & Ayan, 2016; Eren, 2017; Sevinç vd., 2018; Yılmaz, 2009) Yozgat ve bağlı ilçeleri kırsalında evlenmede zorlanan erkeklerin Faslı kadınlarla evlilik yapması ile oluşan uluslararası evlilik göçünün kırsal yaşama etkisi değerlendirilerek yazındaki boşluğun doldurulması amaçlanmaktadır. Buna göre, Türkiye'deki kırsal alanda yaşayan erkekler kültürel olarak uyumlu gördükleri ve yaşadıkları yerlere yerleşmeye razı yabancı uyruklu kadınlarla evlilik yapmayı tercih etmektedir. Asya içi uluslararası evlilik göçü örneklerinde sık karşılaşıldığı -ve bu araştırmanın bulgularının da desteklediği üzere- kadınların kırsaldan kente göç etmesi neticesinde kırsalda 'gelin açığı' ortaya çıkabilmektedir (Cho, 2018; Davin, 2007). Faslı göçmen kadınlarla yapılan evlilikler bağlamında hem kadın hem de erkek açısından mekânsal ve kültürel bakımdan uyumlu bir evlilik modeli oluşmasının ötesinde sosyolojik bir boşluğun doldurulduğu değerlendirilmektedir.

Türk erkekleri ile Faslı kadınlar arasındaki evlilik modeli, kırsal alanda yaşamını sürdürmek istemeyen ve daha iyi koşulları kentlerde (veya başka ülkelerde) gören Türk kadınlarının yerini, kendi ülkelerine göre daha iyi koşulları Türkiye kırsalında bulan ve buraya göç eden Faslı kadınların doldurması ile oluşmaktadır. Bu noktada sürdürülebilir kırsal kalkınma politikalarında kadınların ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin ne kadar önemli olduğunu yeniden vurgulamak gerekmektedir. Politika belgelerinde ve kırsal kalkınma planlarında toplumsal cinsiyet konularının son derece kısıtlı ele alındığı ve genellikle yalnızca kadınlara yönelik bazı projelerin geliştirildiği görülmektedir (Bock, 2015). Toplumsal cinsiyet eşitliği hedefi ulusal ve uluslararası platformlarda vurgulanan bir konu olmakla birlikte tarımsal üretimin yapıldığı kırsal alanda sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanması için varoluşsal önemi haizdir (Diamanti & Duncan, 2023; Farhall & Rickards, 2021). Politikalarda tarımın bir meslek alanından çok bir sektör olarak ele alınması bu alanda kadın katılımının diğer mesleklerdeki gibi izlenmesini zorlaştırmaktadır (Diamanti & Duncan, 2023). Son yıllarda kırsal kalkınma ile kadın ve toplumsal cinsiyet ilişkisini kuran ve daha kapsayıcı öneriler getiren çalışmaların ve projelerin artması konunun öneminin anlaşıldığını göstermektedir.[6]

[6] Bu konuda son yıllardaki çalışmaların bazıları için bkz. (Bock, 2015; Deji, 2011; Diamanti & Duncan, 2023; Farhall & Rickards, 2021; Okali, 2012; Quisumbing vd, 2014; Tsiaousi & Partalidou, 2023).

Türkiye özelinde kalkınma planında (Kalkınma Bakanlığı, 2018) ve ulusal kırsal kalkınma stratejisinde (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2021) geliştirilmesine ihtiyaç olsa da bu konudaki hassasiyet göze çarpmaktadır.

Kalkınma stratejisi açısından önemli diğer husus yoksulluğun kırsal ve kentsel alanlarda birbiriyle etkileşim içinde yeniden üretilmesi ile ilgili dinamiklerdir. Mutlak yoksulluk, temel ihtiyaçlar ekseninde ele alındığında kırsal alanlarda daha yoğun hissedilmekte ancak görünürlük açısından kentsel yoksulluğun gölgesinde kalmaktadır. Eğitim olanaklarına erişim, sağlık hizmetlerinin niteliği, konut koşulları ve genel yaşam kalitesi gibi çok boyutlu göstergeler dikkate alındığında, kırsal yoksulluğun çok daha derin ve yapısal bir nitelik taşıdığı yadsınmaz bir gerçektir (Öztornacı & Şengül, 2019). Kırsal bölgelerde kronikleşen altyapı eksiklikleri, kamusal hizmetlerdeki yetersizlikler ve istihdam olanaklarının sınırlılığı, mekânsal eşitsizlikleri daha da pekiştirmektedir (Bıçkı, 2011). Bu bağlamda, kır ve kent arasındaki refah uçurumu yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal dışlanma ve hizmetlere erişim açısından da derinleşmektedir. Kırsal yoksulluğun çözül(e)memesi, iç göç dinamiklerini tetiklerken; 1950'li yıllardan itibaren hız kazanan kırdan kente göç hareketleri, kentleşmenin yapısal sorunlarını da beraberinde getirmektedir (Sevinç vd., 2018). Buna ek olarak, son yıllarda artış gösteren mülteci (İçduygu, 2015) ve uluslararası göçmen akımları (Jurat, 2023), kentlerin sosyal dokusu üzerinde baskı oluşturmakta; barınma, istihdam ve kamu hizmetlerine erişim gibi alanlarda kırılgan gruplar arasındaki eşitsizlikleri daha da derinleştirmektedir. Böylece, Türkiye'nin kentleşme deneyimi mekânsal adalet ve kapsayıcı kalkınma açısından yeniden düşünülmesi gereken bir boyuta evrilmektedir.

Yozgat ili, Türkiye ekonomisine özellikle tarımsal ve hayvansal üretim alanlarında sağladığı katkıyla öne çıkmaktadır. İlde ekonomik yapının temelini tarım sektörü oluşturmaktadır; istihdamın yaklaşık yarısı (%48,7) bu alanda gerçekleşmektedir (Tüfekçi, 2020). Bu oran, Türkiye genelinde tarım sektöründeki istihdam oranının (2021'de %17,2) oldukça üzerinde olup Yozgat'ta tarıma dayalı bir ekonomik bağımlılığı göstermektedir (TÜİK, 2022). Bu durum, tarımsal kalkınma, üretim verimliliğinin artırılması ve kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi açısından önemli bir potansiyel sunmaktadır. Öte yandan, nüfusun büyük bölümünün (%68,3) ilçe merkezlerinde yaşadığı Yozgat'ta, hanehalklarının önemli bir kısmı yoksulluk riskiyle karşı karşıyadır. Yaşam standartlarının düşüklüğü ve sosyoekonomik imkanların sınırlılığı, bireylerin ve ailelerin önemli bir kesimini dış göç eğilimine yönlendirmektedir (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2016). Bu bağlamda, Yozgat'ta mekânsal eşitsizlikler, kır-kent ayrımı ve sürdürülebilir kalkınma stratejileri açısından yapısal sorunlara dikkat çekmektedir.

Yozgat'ta tarımsal üretimde çalışan erkeklerin Faslı kadınlarla yaptığı evlilik modelinin ardındaki toplumsal, ekonomik ve kültürel nedenlerin araştırılması; yalnızca göç çalışmalarına değil, aynı zamanda kırsal yaşamda tutunma politikalarının şekillenmesine de anlamlı katkılar sunacaktır. Yozgat'taki Faslı kadın yoğunluğu ilin nüfusuna (418.442) (TÜİK, 2023a) kıyasla diğer illere göre daha belirgindir. Bu kapsamda, TÜİK verilerine (TÜİK, 2023b) göre Yozgat ilinde 2023 yılı itibarıyla ikamet izni bulunan Faslıların sayısı 369'dur. Bu sayının 2016 yılında 15 olduğu göz önüne alındığında ikamet izni alan Faslıların son yıllarda oldukça arttığı anlaşılmaktadır. Bu sayının cinsiyet ayrımını içermediği bilinmesine rağmen, son yıllarda hızla artmış olması ve belediyelerdeki nikâh sayıları[7]da göz önüne alınarak çoğunluğunu kadınların oluşturduğunu söylemek yanlış bir çıkarım olmayacaktır. Yozgat'ın ilçeleri düzeyine inildiğinde, Sorgun ve Akdağmadeni en yoğun Faslı kadın nüfusunun bulunduğu ilçelerdir.

Araştırma, "Evlilik yoluyla Fas'tan göç eden kadınların kırsal yaşama etkisi nedir?" temel sorusuna yanıt aramaktadır. Mikro düzeyde bireylerin eylemleri üzerinden toplanan veriler, Layder'in (2006) vurguladığı biçimde, yapısal ve toplumsal bağlamı da içerecek biçimde makro düzeyde yorumlanmıştır. Araştırmanın bulguları, kadınların kırsaldan kente göç etme eğilimlerinin kırsal nüfusun azalmasında belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Kadınların evlilik öncesinde kentsel yaşamı bir koşul olarak öne sürmeleri ya da evlilik aracılığıyla kent merkezlerine yerleşmeyi tercih etmeleri, kırsal alanların demografik erozyonuna katkı sunmaktadır. Bu durum, sadece mekânsal bir yer değiştirme değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerine, yaşam tarzı beklentilerine ve bireysel özerklik arayışına dayalı bir göç pratiğini yansıtmaktadır.

Araştırmanın temelinde kamu politikaları yönüyle Kingdon'un (1984) çoklu akımlar kuramı ve uluslararası evlilik göçü yönüyle Lee'nin (1966) itme-çekme kuramından yararlanılmıştır. Çoklu akımlar kuramına göre (Kingdon, 1984) kamu politikaları; sorun, politika ve siyaset akımlarının kesiştiği fırsat pencereleri

[7] Resmî yazılarla elde edilen bilgiler ışığında Sorgun Belediyesi'nde Faslı kadınlar ile yapılan nikâh işlemlerine bakıldığında, 2018-2022 yılları arasında toplamda 69 Faslı kadının evlendiği görülmektedir. Akdağmadeni Belediyesi'nde ise aynı tarihler arasında bu sayı 64 olmuştur. Evlilik işlemlerini Fas'ta yaptıktan sonra Türkiye'de ikamet izni alanlar ve Yozgat'ın diğer ilçelerindeki Faslı kadınların sayısı da düşünüldüğünde bu sayının ikamet izni alanların sayısına yaklaşması beklenmektedir. Görüşmelerde bu durum açıkça ortaya çıkarılmıştır.

aracılığıyla şekillenmektedir. Kırsal yaşamın sürdürülebilirliği konusu evlilik yoluyla göç olgusundan hareketle değerlendirilmesi yeni politikalara ışık tutma potansiyeli taşımaktadır. İtme-çekme kuramı, bireylerin göç kararlarını hem mevcut yaşadıkları çevredeki hem de göç etmeyi planladıkları bölgelerdeki çeşitli faktörlerin etkisiyle şekillendiklerini öne sürer. Göçmenlerin bir kısmı varış yerlerindeki olumlu etkenler için hareket etme eğilimindeyken, bazıları ise kökenlerindeki bunaltıcı ekonomik sorunlar veya kötü yaşam koşulları gibi olumsuz etkenlerden kaçınır (Çağlayan, 2006; Lee, 1966).

Özünde ortak olarak daha iyi bir yaşam arayışı bulunan göç olgusunun hedef ülkede nasıl bir etki oluşturduğunu anlayabilmek için derinlemesine çalışılmış örnek durumlar ayrı bir öneme sahiptir. Yozgat'ta çoğunlukla tarımsal üretim faaliyetinde çalışan erkeklerin Fas uyruklu kadınlar ile artan evliliklerinin altında yatan nedenlerin ve kırsal yaşama etkilerinin araştırılması göç olgusu incelemelerine ve kırsal kalkınma alanındaki politikalara özgün bir katkı sağlayacak ve Türkiye'de göçün etkileri açısından farklı bir bakış açısı sunacaktır. Bir göç hikâyesinden yola çıkan bu çalışmada, göçün daha çok kırsal kalkınmaya etkisine odaklanılmakla birlikte kadın göçünün nedenleri de toplumsal cinsiyet olgusu etrafında bir değerlendirmeyi gerektirmiştir.

Yöntem

Araştırma, yorumsamacı paradigma temelinde yapılandırılmış olup nitel araştırma desenlerinden durum çalışması yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşım, bireylerin kendi sosyal gerçekliklerini nasıl anlamlandırdıklarını, içinde bulundukları doğal ortamda ve çok yönlü etkileşimler çerçevesinde anlamayı hedefler (Merriam, 2002: s. 3; Yıldırım & Şimşek, 2021: s. 33). Araştırmanın odak noktasını, Fas'ın farklı bölgelerinden Türkiye'nin kırsal kesimlerine evlenme amacıyla gelen Faslı kadınlar ve onların Türk eşleri oluşturmaktadır. Bu uluslararası evlilik göçünün kırsal yaşam üzerindeki etkileri, katılımcıların bireysel deneyimleri aracılığıyla incelenmiştir.

Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın örneklemi kartopu (zincirleme) yöntemi ile belirlenmiştir. Akdağmadeni ve Sorgun'da konu hakkında görüşleri de alınan iki yerel yöneticinin yönlendirmesiyle ilgili aileler tespit edilmiş, bu ailelerden Faslı kadınlarla evlilik yapan diğer ailelere ulaşılmıştır. Kırsalda yapılan ön çalışmada, 2023 Mart ayı itibariyle Sorgun ilçesi kırsalında yaşayan 20 ve Akdağmadeni ilçesi kırsalında yaşayan ise 22 Faslı kadın kartopu tekniği ile tespit edilmiş ve sonrasında görüşmeler bu ailelerden randevu alınarak gerçekleştirilmiştir. Akdağmadeni'nde 13 aile ve Sorgun'da 13 aile olmak üzere toplam 26 aile ile yüz yüze mülakat (görüşme) yapılmıştır. Bunlara ek olarak Akdağmadeni'nde ve Sorgun'da Faslı eşlerine ulaşılamayan erkeklerle de görüşme yapılmıştır. Birine yurt dışında olması diğerine ise boşanma aşamasında ve İstanbul'da olması nedeniyle ulaşılamamıştır. Bunların dışında ailelerin evliliğe vakıf bazı akrabaları ile görüşülmüş olup Akdağmadeni'nde 7, Sorgun'da 10 akrabanın ve Sorgun'da evliliklere aracılık yaptığı bilinen bir bireyin evlilikler hakkında görüşleri alınmıştır.

Araştırmaya konu olan sayısal verilerin güvenirliliğine ilişkin iki önemli noktayı vurgulamak gereklidir: Birincisi, 2022 yılı içerisinde göç politikalarının sonuçlarından biri olarak Türk erkekleri ile Faslı kadınların evliliği Türkiye içerisinde zorlaşmıştır. Bunun neticesinde Fas'ta evlendikten sonra[8] düzenli göç kapsamında aile ikamet izni ile gelen Faslı kadın sayısında artış olmuştur. 2023 yılı içerisinde Sorgun ve Akdağmadeni Belediyelerinde Faslı kadınların dâhil olduğu bir nikâh işlemi yapılmamıştır. İkincisi, yabancının Türk vatandaşlığına geçmek için aynı kişi ile evliliğini üç sene sürdürmesi gerekliliği (Türk Vatandaşlığı Kanunu, 2009-Md.16) ve sonrasında vatandaşlık işlemlerinin süresinin bir yıla yakın sürmesi neticesinde yaklaşık dört yıllık bir süreye ihtiyaç duyulmaktadır. Türk vatandaşlığına geçmeye hak kazanan Faslı kadınların kayıtları, Göç İdaresi Başkanlığından düşerek Nüfus Hizmetleri Genel Müdürlüğüne geçmektedir. Örneğin, alan çalışmasından hareketle Akdağmadeni ilçesinde son beş yıllık süreçte 8 Faslı kadının Türk vatandaşlığına geçtiği bilgisine erişilmiştir. Dolayısıyla dinamik bir süreç olduğundan rakamlarda bir miktar hata payı olması muhtemeldir.

[8] Evlilik işlemleri ile ilgili esaslara genel olarak 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu, Nüfus Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği ve Evlendirme Yönetmeliğinde yer verilmektedir. Yabancı yerel makamlar huzurunda evlenenlerin ilgili ülkedeki Dış Temsilciliğimize evlenme bildiriminin tescili başvurusunda bulunmaları gerekmektedir. Evlilik tescili başvurusu, karı veya kocadan birinin yabancı olması halinde Türk vatandaşı olan karı veya koca tarafından en geç otuz gün içerisinde evlenmeyi yapan yabancı makamdan alınmış belgenin o yerdeki Dış Temsilciliğe verilmesi suretiyle yapılmaktadır. Yurt dışında yabancı yetkili makamlar önünde Türk vatandaşlarının yaptığı evlenmeler, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümlerine uygun olmak ve butlanla batıl olmayı gerektiren bir sebep bulunmamak kaydıyla geçerlidir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2023).

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama tekniğini Faslı kadınlar ve evlendiği Türk eşi ile yarı yapılandırılmış soru kâğıdı (görüşme formu) aracılığıyla yapılan derinlemesine görüşmeler oluşturmaktadır. Araştırmanın alan çalışması 18.09.2023-02.10.2023 ve 27.11.2023-03.12.2023 tarihlerinde yürütülmüştür. Görüşmeler Akdağmadeni (Oluközü, Belekcehan, Umutlu, Akçakoyunlu, Çardak, Dolak, Bulgurlu, Yukarı Çulhallı) ve Sorgun (Dişli, Belencumafakılı, Sarıhacılı, Çakırhacılı, Karakız, Çiğdemli, Büyükören, Bahadın) köylerinde ailelerin evlerinde yüz yüze yapılmıştır. Akdağmadeni'nde 13 kadın, 14 erkek ve Sorgun'da 13 kadın, 14 erkek ile derinlemesine mülakat yapılmış, Akdağmadeni'nde 7, Sorgun'da 10 akrabanın ve Sorgun'da evliliklere aracılık yaptığı bilinen bir kişinin evlilikler hakkında görüşleri alınmıştır.

Kadın katılımcılara demografik bilgileri içeren 10 soru ve derinlemesine bilgiye ulaşmak için yönlendirici 11 soru; erkek katılımcılara demografik bilgileri içeren 4 soru ve derinlemesine bilgiye ulaşmak için yönlendirici 7 soru yöneltilmiştir. Görüşülen Faslı kadınlar ve evlendikleri Türk erkeklerle ilgili demografik bilgiler Tablo 2'de verilmiştir. Yüz yüze görüşmelerde katılımcıların onayları ile ses kaydı alınmaya çalışılmış, fakat bu çaba katılımcıların tamamı için yürütülememiştir. Bu nedenle sorulara verilen cevaplar görüşme formuna işlenmiştir. Görüşme kadın ve erkek araştırmacılardan oluşan ikişerli iki grup hâlinde yapılmıştır. Kadınlarla kadın ve erkeklerle erkek araştırmacılar birbirinden bağımsız ayrı odalarda görüşmüştür. Görüşmelerde evlilik hakkındaki detaylı sorulara samimi ve rahat cevap vermeleri için böyle bir yaklaşım benimsenmiştir.

İlk görüşme test görüşmesi olarak kabul edilmiş, buradan edinilen deneyimlere göre yarı yapılandırılmış görüşme formunun içeriğinde etik hassasiyet gözetilerek biraz daha detaya inmeyi mümkün kılacak şekilde güncelleme yapılmış (açıklayıcı cümle veya ek soru, soru sıralamasında değişiklik gibi) ve sonraki görüşmelerde güncel h3ali kullanılmıştır. Görüşme sırasında sözel olmayan davranışlar, anlık tepkiler ve temel izlenimler de not edilmiştir. Faslı kadınlarla mülakat süresi araştırmaya ilişkin bilgi vermek dâhil (projenin amacı, etik ilkeler, veri gizliliği hakkında) her bir görüşme için yaklaşık bir buçuk saat sürmüştür. Faslı kadınların kendilerini rahat hissetmeleri ve samimi cevaplar vermeleri için ilk olarak demografik bilgileri sorulmuş, görüşme boyunca samimi, güler yüzlü, açık ve yapıcı davranılmıştır. Alan çalışması sırasında Arapça çeviri yapan en az bir kişi hazır bulunmuştur. Türkçe bilmeyenler veya az bilgisi olan bireylerle Arapça çevirmen aracılığıyla iletişim kurulmuş, bu görüşmeler için mülakat süresi daha uzun olmuştur. Erkekler ile görüşme ise ortalama bir buçuk saat sürmüştür. Her günün sonunda görüşme soru kağıtlarındaki notlar ve ses kayıtları dinlenerek transkriptler tamamlanmış ve elektronik ortama aktarılmıştır.

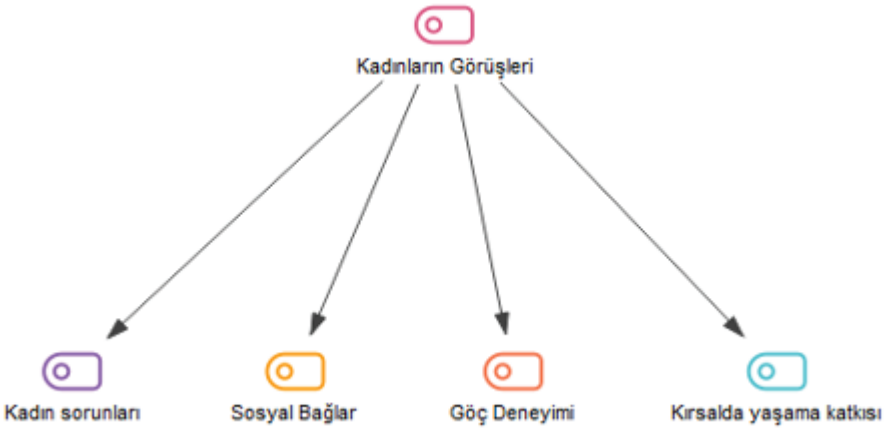
Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Görüşmelerin transkriptlerinden elde edilen verilerin işlenmesi, analizi ve görsel hâle getirilmesi için bilgisayar destekli nitel veri analizi yazılımlarından MAXQDA Analytics Pro (24.1.0) kullanılmıştır. Verilerin kategorize edilmesi, anlamlı temalar etrafında sınıflandırılması ve görselleştirilmesi aşamalarında, kodlama süreci hem betimsel hem de yorumlayıcı düzeyde gerçekleştirilerek; verilerdeki örüntüler, tekrar eden temalar ve anlam blokları çok katmanlı biçimde analiz edilmektedir (bkz. Saldaña, 2023).

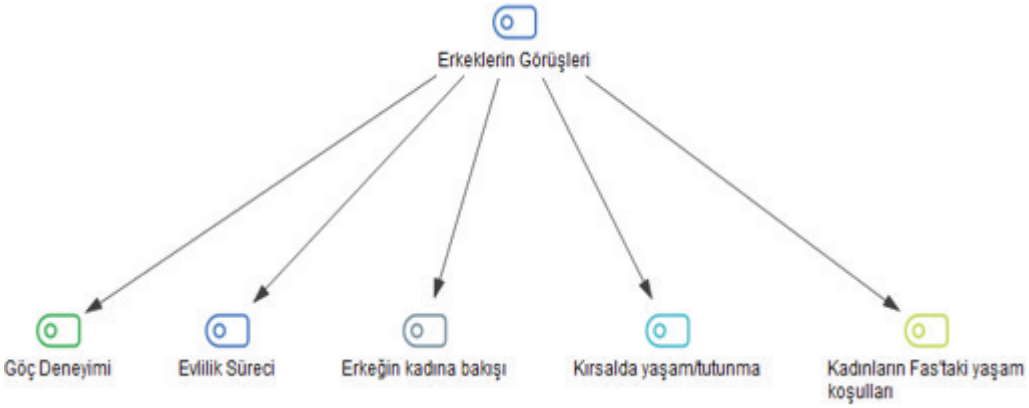
Araştırma "Evlilik yoluyla Fas'tan göç eden kadınların kırsal yaşama etkisi nedir?" sorusuna bir yanıt aramaktadır. Araştırmada bireylerin eylemlerine odaklanan mikro bir araştırmanın toplumsal ve yapısal koşulları içeren makro olgularla bağını kurmak için (bkz. Layder, 2006) mikro verilerin içerik analizi hem göç olgusu hem kırsal kalkınma hem de toplumsal cinsiyet olgusu ile ilişkilendirilebilen birbiriyle ilişkili alt sorulara göre yapılandırılmıştır:

1. Faslı kadınların evlilik göçü ile Yozgat'a gelmesinin kırsal kalkınmaya nasıl bir etkisi olmaktadır?
2. Faslı kadınların evlilik göçü ile Yozgat'a gelmesinin kadın araştırmalarına nasıl bir etkisi bulunmaktadır?
3. Faslı kadınların evlilik göçü ile Yozgat'a gelmesinin göç politikalarına etkisi nedir?

Bunun için kadın ve erkek görüşleri, Şekil 1 ve Şekil 2'deki ana temalara göre kodlanmıştır.

Şekil 1. Kadınların Görüşleri Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

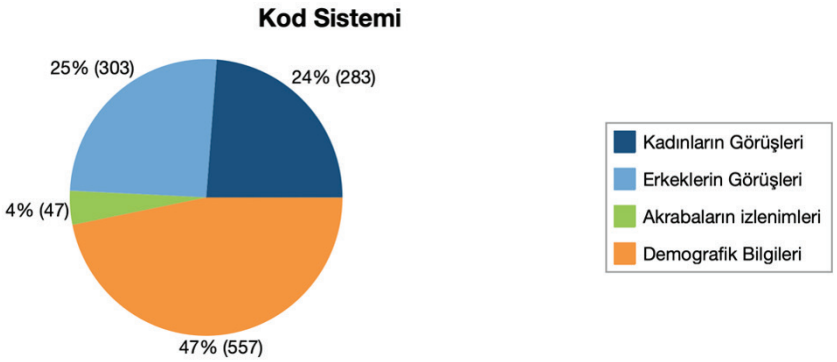

Şekil 2. Erkeklerin Görüşleri Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Şekil 1 ve Şekil 2'de ana temalardaki hiyerarşik kodlama altında kadınların ve erkeklerin görüşleri birinci ve ikinci seviye alt başlıklarına yer verilmiştir. Bu kodlama ve temalar öncelikle mekânsal sonrasında da cinsiyet yönünden birbirinden ayrı değerlendirilmiştir. Buna göre kadınların görüşlerinde kadın sorunları, sosyal bağlar, göç deneyimi ve kırsal yaşama katkısı üzerinde yoğunlaşırken, erkeklerin görüşleri göç deneyimi, evlilik süreci, erkeğin kadına bakışı, kırsal yaşam/tutunma ve kadınların Fas'taki yaşam koşullarına odaklanmıştır. Kodların yazımında birbirine benzeyen açıklamaların bir araya getirilmesi üzerinden bir çıkarıma gitme süreci yürütülmüştür. Bunun yanında önemli görülen kodlara ağırlık ataması gerçekleştirilmiştir. Analiz süreci kodlu bölüm temelli bulgular ve belge temelli bulgular olmak üzere şu ölçütlere göre yapılmıştır:

- Kelime Analizi (sözcüksel arama, sözcük frekansı, bağlam içinde kelime, kelime kombinasyonu, MaxDicto raporunda bulunanlar)
- Betimsel Bulgular (kelime bulutu, frekans tablosu, frekans grafiği, kod-alt kod bölümler modeli, hiyerarşik kod modeli, belge portesi-tek belge, tek vaka modeli, kod satırı-tek belge)
- Karşılaştırmalı Bulgular (çapraz tablo, kod-matris tarayıcısı, iki vaka modeli, tipoloji tablosu, benzerlik analizi, alıntı matrisi, nitel gruplarla istatistik)
- İlişkisel Bulgular (kod-ilişkiler tarayıcısı, kod-teori modeli, kod haritası)

Çalışmanın verileri katılımcı grupları arasında bir denge bulunacak şekilde alınabilmiştir (bkz. Şekil 3). Bu bağlamda, toplanan verilerin kod sayısı bakımından görünümleri incelendiğinde, kadınların, erkeklerin ve akrabaların görüşünün çalışmaya başlamadan önceki yaklaşımımız ile uyumlu olduğu ortaya çıkmaktadır. Demografik kodların fazlalığı her bir verinin kod olarak işlenmesinden kaynaklanmaktadır. Bilhassa kadınların ve erkeklerin kod sayıları arasında denge araştırmacıların uyum içerisinde çalıştığının bir göstergesidir.

Şekil 3. Kod Sisteminin Kaynak Dağılımı

Analiz yapılırken başvurulan analiz programının yeteneklerinin neredeyse tamamından faydalanılmaya gayret gösterilmiştir. Analiz sonuçlarının tamamı çalışmanın sınırlılıkları, bütünlüğü ve yönetilebilir olması göz önünde bulundurularak bu çalışmada verilmemiştir.

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Tablo 2'de eşlerin ikisiyle de görüşme yapılan evli çiftlerle ilgili demografik bilgiler verilmiştir.

Tablo 2.

Faslı Kadın ve Eşleri ile İlgili Bilgiler

Faslı Kadınlarla İlgili Bilgiler							Evlendikleri Erkeklerle İlgili Bilgiler					
Belge adı	Yaş	Meslek	Eğitim	Daha önce evlilik	Türkçe konuşma seviyesi	Fas'ta yaşadığı yer	Belge adı	Yaş	Meslek	Eğitim	Daha önce evlilik	Evlenme tarihi
AK1	25	Ev içi işler	Lise terk	Hayır	Çok iyi	Barnimal al	AE1	34	Çiftçi	Lise	Hayır	2018
AK2	23	Ev içi işler	İlkokul	Evet	Kötü	Fes	AE2	37	İnşaat işçisi (Belediyede)	Lise	Hayır	2022
AK3	44	Konfeksiyon işçisi	Lise (üniv terk)	Hayır	Kötü	Marakeş	AE3	56	İnşaat işçisi / Çiftçi	İlkokul	Evet	2022
AK4	42	Ev içi işler	İlkokul	Hayır	Kötü	Kenitra	AE4	53	İnşaat işçisi / Çiftçi	İlkokul	Evet	2023
AK5	22	Konfeksiyon işçisi	Okula gitmemiş	Hayır	İyi	Fes	AE5	28	Hayvancılık	Ortaokul	Hayır	2021
AK6	56	Ev içi işler	Okula gitmemiş	Evet	İyi	Midelt	AE6	63	Çiftçi /Şoför	İlkokul	Evet	2020
AK7	45	Ev içi işler	İlkokul	Evet	Kötü	Yusufiye	AE7	54	Çiftçi	İlkokul	Evet	2019
AK8	45	Ev içi işler	İlkokul	Hayır	Kötü	Khemisset	AE8	75	Emekli Muhtar	İlkokul	Evet	2019
AK9	48	Ev içi işler	Okula gitmemiş	Evet	Kötü	Khemisset	AE9	65	Çiftçi	İlkokul	Evet	2023
AK10	52	Ev içi işler	Okula gitmemiş	Hayır	Kötü	Fes	AE10	81	Emekli Çiftçi	İlkokul	Evet	2019
AK11	51	Ev içi işler	İlkokul	Hayır	İyi	El Jadida	AE11	78	Emekli Çiftçi	İlkokul	Evet	2019
AK12	21	Ev içi işler	Lise	Hayır	Çok iyi	Wad Ifrane	AE12	30	Çiftçi	Lise	Hayır	2020
AK13	27	Ev içi işler	Lise	Hayır	Çok iyi	Asfi	AE13	32	Çiftçi / Maden işçisi	Lise	Evet	2019
SK1	51	Ev içi işler	İlkokul	Hayır	Orta	Bin Süleyman	SE1	67	Çiftçi	İlkokul	Evet	2020
SK2	36	Konfeksiyon işçisi	Lise	Hayır	İyi	Fes	SE2	32	İşsiz	Ortaokul	Hayır	2019
SK3	34	Ev içi işler	İlkokul	Hayır	İyi	Bin Süleyman	SE3	33	İnşaat işçisi	Ortaokul	Evet	2019
SK4	48	Konfeksiyon işçisi	Ortaokul	Evet	Orta	Kazablanka	SE4	49	Çiftçi	İlkokul	Evet	2019
SK5	23	Kafede garson	Lise terk	Hayır	İyi	Azemmour	SE5	28	Çiftçi	Lise terk	Hayır	2019
SK6	23	Konfeksiyon işçisi	Lise terk	Hayır	İyi	Kazablanka	SE6	31	Çiftçi	Ortaokul	Hayır	2020
SK7	24	Kuaför/makyöz	Lise terk	Hayır	Kötü	Agadir	SE7	38	Çiftçi /Kaymakamlık çalışanı	Üniversite	Hayır	2023
SK8	24	Ev içi işler	İlkokul	Hayır	İyi	Khenifra	SE8	27	İnşaat işçisi	İlkokul	Hayır	2022
SK9	25	Ev içi işler	Lise (üniv terk)	Hayır	İyi	Kazablanka	SE9	33	İnşaat işçisi	Lise	Hayır	2019
SK10	49	Ev içi işler	Okula gitmemiş	Hayır	Kötü	Hajip	SE10	67	Çiftçi	İlkokul	Evet	2019
SK11	51	Konfeksiyon işçisi	İlkokul	Hayır	Kötü	Rabat	SE11	60	Emekli Çiftçi	İlkokul	Evet	2022
SK12	29	Otomotiv işçisi	Lise (üniv terk)	Hayır	Kötü	Rabat	SE12	41	Şoför (Belediyede)	Lise terk (de	Hayır	2022
SK13	24	Ev içi işler	Ortaokul	Hayır	Kötü	Tanca	SE13	36	Çiftçi	Lise	Hayır	2023

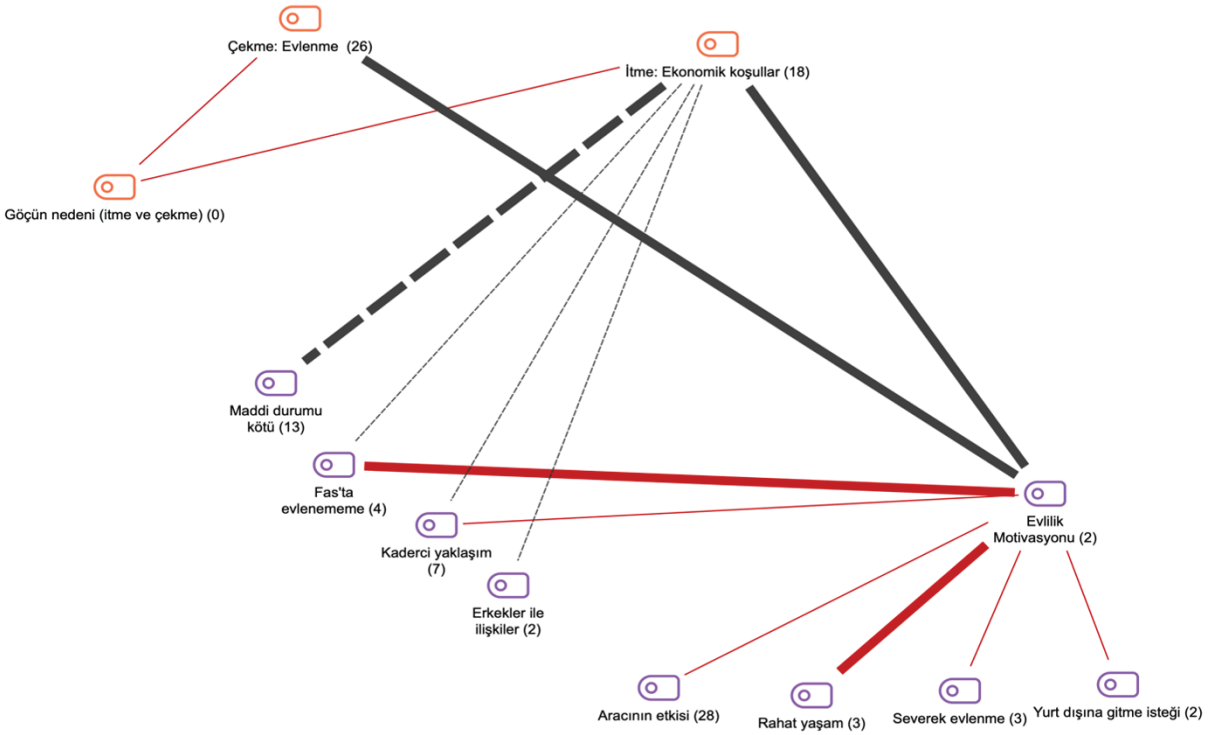
Not: AK Akdağmadeni'nde görüşülen Faslı kadınları, SK Sorgun'da görüşülen Faslı kadınları, AE Akdağmadeni'nde görüşülen Faslı kadınların Türk eşlerini, SE Sorgun'da görüşülen Faslı kadınların Türk eşlerini ifade etmektedir. Bunların dışında görüşülen akrabalar AKA (1): Akdağmadeni- Akraba (1. Görüşülen Kadının Akrabası), SEA (1): Sorgun- Akraba (1. Görüşülen Erkeğin Akrabası) şeklinde kodlanmıştır. Bunlara ek olarak Sorgun'da Faslı eşinden boşanma aşamasında olan (SE0), Akdağmadeni'nde Faslı eşi yurt dışında tatilde olan (AE0) iki erkek ile görüşme yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmada elde edilen bulgular, çalışmanın temel amacına ve metodolojik sınırlılıklarına uygun olarak üç ana tema etrafında sınıflandırılmıştır: evlilik motivasyonu, kırsal kalkınma ve göç bağlamı. Bu tematik sınıflandırma, verilerin daha açık, sistematik ve okunabilir biçimde sunulmasını sağlamak amacıyla tercih edilmiştir. Bu bölümde, bulguları verirken herhangi bir tartışmaya girmeden olduğu gibi yalın haliyle verilmesine gayret edilmiştir Söz konusu temalar doğrultusunda belirlenen bulguların bir bölümü, tartışma kısmında daha ayrıntılı biçimde analiz edilmiştir.

Evlilik Motivasyonu Temasına İlişkin Bulgular

Katılımcı ifadeleri, Faslı kadınların Türkiye'ye göç etme kararında evlilik arzusu ile ekonomik yetersizliklerin birleşiminin belirleyici olduğunu göstermektedir. Şekil 4'te yer alan kod birlikte oluşum analizine göre, ekonomik koşulların bireyleri göç etmeye zorladığı; buna karşılık evlilik fırsatlarının hedef ülkeye yönelimi teşvik ettiği anlaşılmaktadır. Buradaki "ekonomik nedenler" ifadesiyle, kadınların yaşadıkları ülkede yeterli gelir kaynaklarına sahip olmamaları ve maddi açıdan dezavantajlı bir konumda bulunmaları kastedilmektedir.

Şekil 4. Faslı Kadınların Evlilik Motivasyonu ve Göçün Nedeni İlişkisi (Kod Birlikte Oluşumu)

Araştırma kapsamında görüşülen Faslı kadın göçmenlerin büyük çoğunluğu, Fas'ın kırsal kesimlerinden gelen, kalabalık ve düşük gelirli ailelere mensup bireylerdir. Her ne kadar bazı katılımcılar daha iyi ekonomik koşullardan geldiklerini ifade etseler de genel tablo Fas'ta yaygın bir yoksulluk olduğunu göstermektedir. Kadınların Türkiye'ye yönelik göç kararlarında, daha istikrarlı ve konforlu bir yaşam beklentisinin rol oynadığı anlaşılmaktadır.

Katılımcı görüşlerinden bazıları bu durumu şu şekilde yansıtmaktadır:

> ...Anne (küçük yaşta ölmüş) ve babam yok. 6 kardeşiz, bir kız kardeşim hariç hepsi evli. Babam öldükten sonra erkek kardeşimin yanında kalıyordum. Maddi durumumuz çok kötüydü. (SK1)

> ...Annem ben altı aylıkken ölmüş ve babam ölünce Fes şehrinde yaşayan amcamın yanına taşındım. Maddi durumumuz çok kötüydü. (SK2)

> ...Fas'ın kırsal bir bölgesinde 6 kardeşim ve annemle birlikte yaşıyordum. Maddi durumumuz iyi değildi. (AK1)

> ...9 kardeştik, hepsi sırayla evlendiler. Annem ile beraber yaşıyordum. Maddi durumumuz çok kötüydü. (SK3)

Öte yandan, Şekil 4'teki bulgular doğrultusunda, Faslı kadınların kendi ülkelerinde çeşitli sosyal ve kültürel nedenlerle evlenemedikleri görülmektedir. Birçok kadın, geniş ve kalabalık hane yapılarında yaşamakta olup aile evinden ayrılarak bireysel bir yaşam kurmanın tek yolunu evlilikte görmektedir. Ancak Fas'ta yapılan evliliklerde, kadınların genellikle yine çok bireyli aile yapıları içinde "gelin" rolüyle yaşamlarını sürdürmeleri beklenmektedir. Bu durum, özellikle genç kadınlar arasında geleneksel aile yapısından uzaklaşma arzusunu pekiştirmektedir. Ayrıca, 30 yaş ve üzerindeki kadınlar için Fas toplumunda evlenme yaşının geçtiğine dair yaygın bir algı bulunduğundan, bu yaş grubundaki kadınların evlenme şansı daha da azalmaktadır.

Örneğin, SK9 (25 yaşında) kalabalık aileyi anlatırken "*Annem, babam ve 4 kardeşiz, abilerim ve 2 yengemle yaşıyorum. 1 ablam evli, ayrı evde. İnşaat işleri ile uğraşıyor erkekler*." cümlelerini kullanırken, SK 10 (49 yaşında) evlenememe sorununu "*Nasip. Fas'ta evlenme yaşım geçmişti. Buradan evlenmeyi tercih ettim*." ifadeleri ile anlatmıştır.

Faslı kadınların yaşadıkları sosyal çevreden ayrılabilmeleri açısından, kendi ülkelerinde istihdam olanaklarının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Belge verileri temel alınarak yapılan değerlendirmede, toplam 26 katılımcı Faslı kadından 17'sinin Türkiye'ye gelmeden önce yalnızca ev içi işler ile meşgul olduğu tespit edilmiştir (SK1 vd. bkz. Tablo 2.).

Araştırma kapsamında verilerin mekânsal analizi, Faslı kadınların geldikleri bölgelerde belirli bir yoğunlaşma olup olmadığını değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda, katılımcıların en çok Fes (SK2, AK2, SK5, SK10) ve Kazablanka (SK4, SK6, SK9) şehirlerinden geldikleri belirlenmiştir. Ancak bu iki şehir dışındaki katılımcıların geldikleri yerlerin çeşitliliği, belirli bir bölgesel yoğunlaşma eğiliminden ziyade göçün daha dağınık bir coğrafi dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, evlilik yoluyla Türkiye'ye gelen Faslı kadınların coğrafi kökenlerinin homojen olmadığı, farklı şehirlerden bireylerin araştırma kapsamına dâhil olduğu söylenebilir.

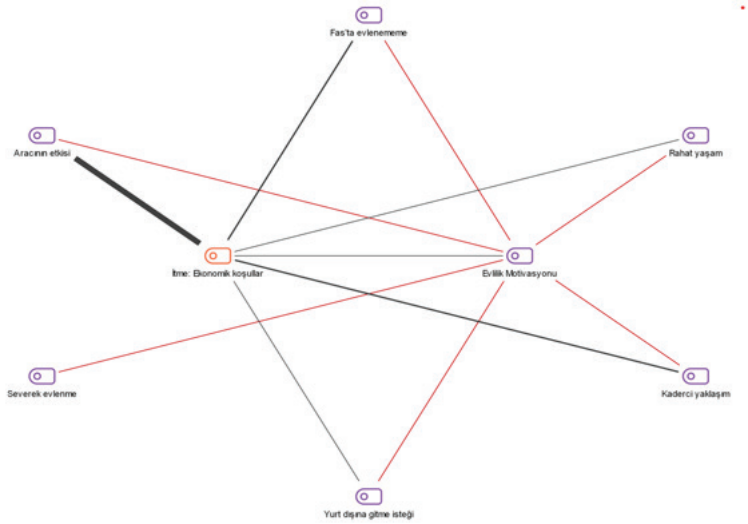
Fas'a giderek orada gözlem yapan Türk erkek katılımcılarla yapılan görüşmeler, Fas'taki kadınların yaşam koşullarına dair önemli bulgular ortaya koymuştur. Katılımcılar, Fas'ta çok sayıda bireyin aynı hanede yaşadığı dar ve yetersiz fiziksel koşullarda barındığını, yoksulluğun toplum genelinde yaygın olduğunu ve kadınların sağlık hizmetlerine erişimde ciddi kısıtlamalar yaşadığını belirtmiştir. Ayrıca, ülkede çalışma kültürünün zayıf olduğu, kaynakların verimsiz kullanıldığı ve bazı bölgelerde suç oranlarının yüksek olduğu yönünde değerlendirmeler de paylaşılmıştır (SE13, AE4).

Her ne kadar bazı Faslı kadınların ailelerinin ekonomik durumu görece iyi olsa da yaygın yoksulluk ve aile içi şiddet olguları, kadınların yurt dışında bir yaşam kurma arzularının temel gerekçeleri arasında yer almaktadır. Aile içi şiddet konusu özellikle erkek katılımcıların anlatılarında açık biçimde dile getirilmiştir. Kadın katılımcılar ise bu konuya dolaylı biçimde değinmiş, Faslı erkeklerle evlenmek istemediklerini ifade etmekle yetinmişlerdir. Bu bağlamda bazı erkek katılımcıların şu şekilde aktardıkları gözlemler dikkat çekicidir:

> ...Teyzemin oğlu benim Fas'tan evlendiğimi duyunca benden Faslı kadınla evlilik talebi oldu, eşim yardımcı oldu. Türk erkeklerini daha merhametli buluyorlar, Faslı erkekler sokakta bile kadın dövüyorlarmış. (AE0).

> ...Eşim orada fakirmiş. Fas'ta erkek nüfus az kadın nüfus fazla. Orada evlenemiyorlar. Erkekleri kabaymış. Oradaki erkekleri istemiyorlar. Annesi ev kadınıymış. Kardeşleri mısır satarak geçindirmeye çalışıyorlarmış. (SE3).

Faslı kadınların evlilik motivasyonları ile içinde bulundukları ekonomik koşullar arasındaki ilişki, kod birlikte oluşum modeli (bkz. Şekil 5) aracılığıyla analiz edildiğinde, ekonomik zorluklarla evliliğe aracılık eden kişiler arasında dikkate değer bir bağın bulunduğu görülmektedir. Bu durum, evliliklerin yalnızca bireysel kararlarla değil, aynı zamanda belirli sosyal aktörlerin yönlendirmesiyle şekillendiğini göstermektedir.

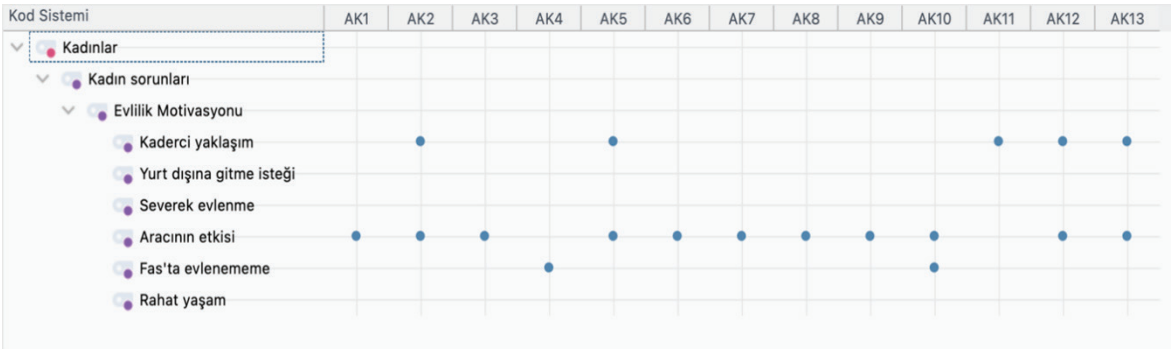

Şekil 5. Faslı Kadınların Evlilik Göçünün Nedenleri (Kod Birlikte Oluşma Modeli)

Bu bağlamda, evliliklere aracılık eden kişilerin, Fas ile Türkiye arasında göçmen hareketliliğini kolaylaştıran bir ağın oluşmasında kilit bir rol oynadığı anlaşılmaktadır. Bu aracılar, sadece bireysel bağlantılarla değil, aynı zamanda iki ülke arasında kurulan toplumsal iletişim kanallarının somut temsilcileri olarak değerlendirilebilir. Katılımcı AK1'in ifadeleri, bu göçmen ağının işleyişini doğrudan gözler önüne sermektedir:

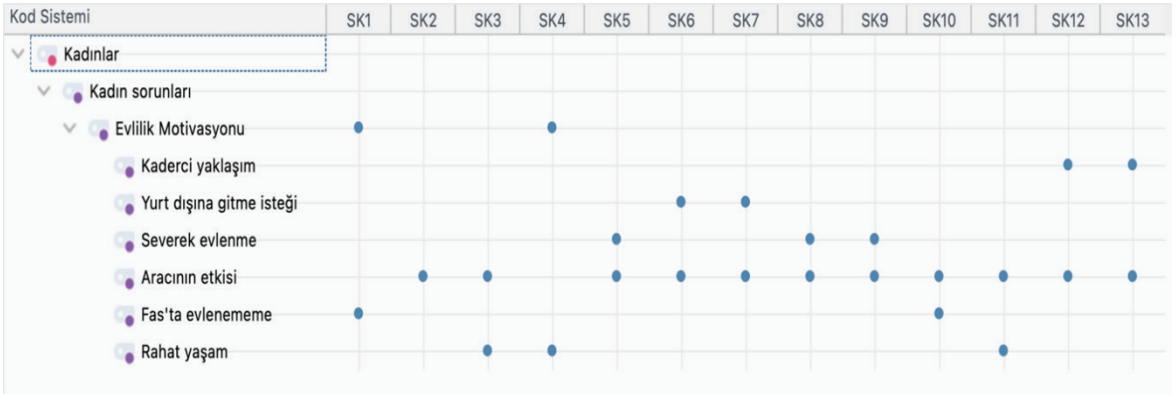
> ...Evlilik düşüncem yoktu. Arkadaşım böyle bir evlilik yapınca ben de bir Türk erkeği ile tanışıp mutlu bir evlilik yapabileceğimi düşündüm. (AK1)

Aracıların etkisi başka model ve bazı görsellerde de kendini göstermektedir. Şekil 6'da Akdağmadeni ilçesinde görüşülen Faslı kadınların evlilik motivasyonlarında en belirgin olarak aracının etkisi 11 kadın ile yapılan görüşmede kendini göstermiştir.

Şekil 6. Akdağmadeni'nde Faslı Kadınların Evlilik Motivasyonlarının Kod Matris Tarayıcısı ile Kod Bazlı Görselleştirilmesi

Benzer bir durum Şekil 7'de Sorgun ilçesinde yine 11 kadınla yapılan görüşmelerde de tespit edilmiştir. Bu tablolarda her bir katılımcının karşısındaki nokta işareti evlilik motivasyonu bağlamında bahsettiği gerekçeleri ifade etmektedir.

Şekil 7. Sorgun'da Faslı Kadınların Evlilik Motivasyonlarının Kod Matris Tarayıcısı ile Kod Bazlı Görselleştirilmesi

Faslı kadınların Türk erkeklerle evlenme süreçlerinde etkili olan aracılar, genellikle iki grupta toplanmaktadır: birincisi yakın çevredekiler (eş, akraba, dost); ikincisi ise profesyonel nitelik taşıyan simsarlardır. Araştırma bulguları, Yozgat'a daha önce evlilik yoluyla gelen Faslı kadınların, kendi akrabalarını Türkiye'deki bekar erkeklerle tanıştırmada aktif rol oynadığını göstermektedir. Katılımcıların tamamı, Türkiye'den biriyle evli başka bir Faslı kadını tanımaktadır. Genç yaşta severek evlenen SK5 (23 yaşında) ise, "*İnternet aracılığıyla tanıştım. Eşimin [Faslı bir kadınla evlilik yapmış] bir akrabası aracı oldu, fotoğraflarımız paylaştık. Ben âşık oldum."* diyerek evliliğe dair deneyimini paylaşmıştır.

Bununla birlikte, bazı katılımcılar evlilik sürecinde doğrudan bir aracı (simsar) sisteminin etkili olduğunu ifade etmiştir. Örneğin SK3, "*Bir aracı 'simsar' sayesinde tanıştım*." şeklinde bu durumu açıklamıştır. Görüşmelere göre, katılımcılar bu aracılık sürecine kendi rızalarıyla dâhil olmakta ve istedikleri noktada süreci sonlandırabilmektedirler.

Aracılara ödeme yapılıp yapılmadığı konusu kadın katılımcıların ifadelerinde doğrudan yer almazken erkeklerin anlatımlarından bu yönde bilgiler elde edilmiştir. Bu bağlamda AE1'in şu ifadesi dikkat çekicidir:

...Aracı vesilesi ile tanıştım. Aracı başka köyde eşi Faslı. Önce kendi eşinin akrabalarını getiriyor. Eşimle görüntülü görüşme yaptım aracının telefonu üzerinden, görücü usulü gibi… Aracının maddi kazancı oluyor tabii 5 sene önce 20 bin TL verdim. Geliş masrafları da verilen paranın içinde. Evliliğim Akdağmadeni'nde oldu. (AE1)

Evliliğe giden süreçte fotoğraf paylaşımı, sosyal medya üzerinden iletişim ve görüntülü konuşmalar gibi yöntemlerin kullanıldığı belirtilmiştir. Dil sorunu ise çoğunlukla çevrim içi çeviri araçları veya iki dili bilen kişilerin desteğiyle aşılmıştır. SK11, bu süreci şöyle anlatmıştır:

...Bir arkadaşının bir kız arkadaşı (Ankara'da) aracılığıyla tanıştık. Telefonla konuştum (Türkçe bilen aracılığıyla) ve anlaştık. (SK11)

Tüm bu süreçlerin sonunda taraflar karşılıklı rıza temelinde evlilik kararı almaktadır. Şekil 7 ve 8'de de gösterildiği üzere, Faslı kadınların eş ve yer seçimine dair birden fazla gerekçeyi birlikte dikkate aldıkları anlaşılmaktadır. Aracı etkisi, daha rahat bir yaşam arzusu, Fas'ta evlenme imkânlarının sınırlı olması, yurt dışına çıkma isteği, duygusal bağ kurma ve kaderci yaklaşımlar bu gerekçeler arasında öne çıkmaktadır. Örneğin, kader odaklı yaklaşımı benimseyen SK12, "*Fas'ta da isteyenler oldu, nasip Türkiye'deymiş. Türk dizileri izliyordum, Türkiye'yi tanıyordum.*" demiştir. Yurt dışına çıkma arzusunu vurgulayan SK6 ise "*Hep yurt dışına çıkmak istiyordum. Türkiye'ye gelmek istedim. Aracı ile tanıştırılınca eşimle evlenmeye karar verdim.*" şeklinde görüş bildirmiştir.

	Okula gitmemiş	İlkokul	Ortaokul	Lise terk	Lise	Lise (üniv terk)	Toplam
Kadınların Görüşleri							
Kadın sorunları							
Evlilik Motivasyonu		1	1				2
Kaderci yaklaşım	1	2	1		2	1	7
Yurt dışına gitme isteği				2			2
Severek evlenme		1		1		1	3
Aracının etkisi	5	6	1	4	3	3	22
Fas'ta evlenememe	2	2					4
Rahat yaşam		2	1				3
TOPLAM	8	14	4	7	5	5	43
N= Belgeler/Konuşmacılar	5 (19,2%)	9 (34,6%)	2 (7,7%)	4 (15,4%)	3 (11,5%)	3 (11,5%)	26 (100,0%)

Şekil 8. Faslı Kadınların Evlilik Motivasyonlarının Eğitim Seviyelerine Göre Çapraz Tablo ile Belge Bazlı Görselleştirilmesi

Akdağmadeni ve Sorgun ilçelerinde yapılan analizlerde, Faslı kadınların evlilik motivasyonlarının eğitim düzeyleriyle olan ilişkisi, belge temelli görselleştirme ve çapraz tablo yöntemiyle incelenmiştir (bkz. Şekil 8). Elde edilen bulgular, eğitim seviyesi fark etmeksizin en yoğun etkileşim kodunun aracı kişilerle ilişkili olduğunu (22 kod) ve bunu kaderci yaklaşımların izlediğini (7 kod) ortaya koymuştur. Belgeler düzeyinde değerlendirildiğinde, kadın katılımcıların büyük bir bölümünün düşük eğitim düzeyine sahip olduğu gözlemlenmiştir; nitekim 5 kadın hiç okula gitmemiş, 9'u ise yalnızca ilkokul mezunu olduğunu belirtmiştir. Bu bulgular, göç eden kadınların çoğunlukla sınırlı eğitim geçmişine sahip olduklarını göstermektedir.

Öte yandan, Türk erkeklerinin Faslı kadınlarla evlenme yönündeki motivasyonları, Türkiye'deki kırsal kadınlarla evlenme konusundaki karşılaşılan zorluklarla doğrudan ilişkilidir. Görüşmelere göre, kadınların köyde yaşamak istememeleri, evlendiklerinde devletten aldıkları maaşın kesileceği endişesi ve erkek tarafında evde bakıma muhtaç bireylerin bulunması gibi etkenler, evlilik sürecinin gerçekleşmesini zorlaştırmaktadır. Örneğin SE0, bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir:

> ...Görücü usulü Türklere gittik ama şehir hayatı, maaşlı iş istediler. Kayınvalide, kayınpeder istemediler. Beni durumum belli ama onlar şehir istediler. Arazim var ekiyorum, satıyorum, ama köy yaşantısı olduğu için istemiyorlar. Ben kendim de bir süre evliliği ertelemiştim. Suriyeli, Azeri ya da başkasını istemedim. (SE0)

Kadınların köyde yaşamama isteğini kimi erkekler biraz daha hayal kırıklığına uğradıklarını belli eden söylemlerle dile getirmektedir. Örneğin, AE7 ve AE11 bu durumu şu cümlelerle ifade etmiştir:

> ...Buralarda evlenme girişimim olmadı. Dul var, yaşıt var, ancak geçim sağlayacaklarını düşünmüyorum. Şehre gitmek istiyorlar, tarlada çalışmayacaklarını çevreden biliyorum. "Umut yoktu" yani." (AE7).

> ...Buradan çok araştırdım, ama kimseyle evlenemedim. Allah'a yalvardım, "kaderime küstüm" dedim. Bana bir Müslüman nasip et dedim Allah'a." (AE11).

Kadınların devletten aldıkları maaşın temelinde babadan veya boşanmış olmasından gelen destek yatmaktadır. Bu nakdi destek kadının evlenmesi durumunda kesilmektedir. Bu nedenle erkekler arasında kırsaldaki kadınların evlenmeye sıcak bakmadığı yönünde bir görüş egemen olmuştur. AE6 bu görüşünü şöyle açıklamıştır:

> ...3 aylık süre zarfında Türk kadını araştırdım. Devlet para veriyor diye paranın gitmesini istemiyorlar. Bütün köyleri gezmeme rağmen olmayacağını anlayınca başka arayışa girdim. (AE6)

Kadınların evlenmemesinde eş adayı erkeğin evinde bakıma muhtaç bir bireyin bulunması da etkili olabilmektedir. SE1 ve AE13 bu kanaatini şu şekilde açıklamaktadır:

> ...Buradan biriyle evlenmeyi düşündüm. Baktım olmadı. Bu köyde kimsesi olmayan dul biri vardı. Kabul etmedi. Külhüyük köyünde evlenmemiş, yaşı geçkin kızlar vardı. Onları istedim. Onlar bile istemedi.

Aileleri vermek istedi ama kızlar istemedi. Kızıltepe köyünde engelli (aksak) bir kız vardı onla da görüştük, ama olmadı. 11 sene gezdim çoğu yaşlı annem var diye kabul etmedi. Annem öldükten üç sene sonra Faslı biriyle evlendim. O üç yılda da buralardan istedim ama kabul etmediler. (SE1).

...Daha önce evlenmek istedim ancak şehirde oturmak istediler, fakat babam engelli olduğu için ailemi bırakmak istemedim." (AE13)

Tablo 3.

Eşler Arasındaki Yaş Farkları

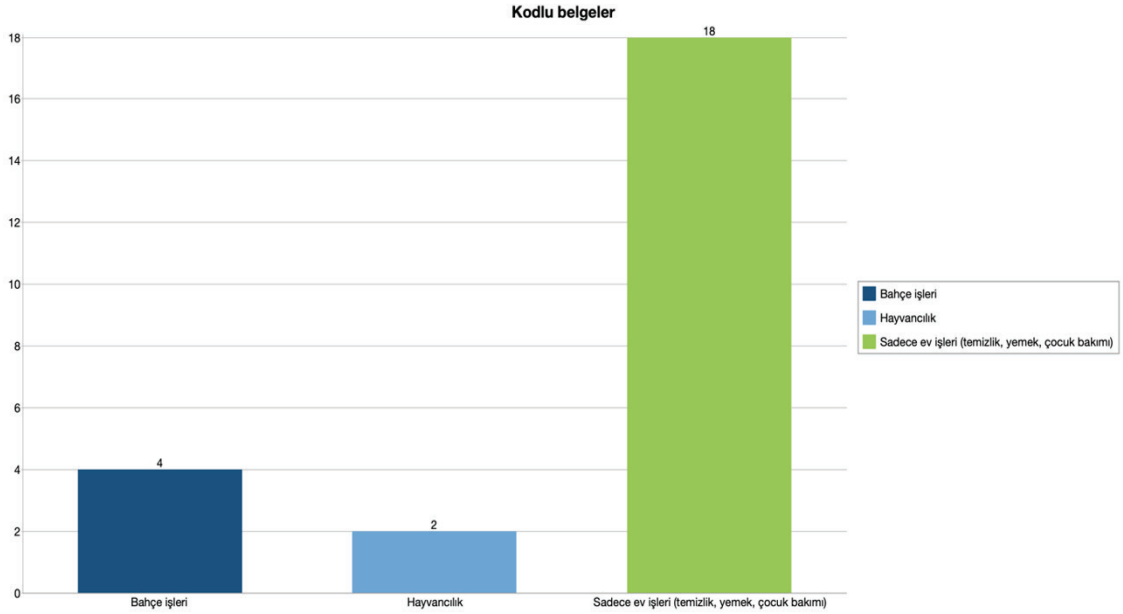
Aritmetik ortalama	**11**			
Medyan (ortanca)	**9**			
Mod	**9** (4 çift)			
Standart sapma	**8.4**			
En büyük farklar	**30**	**29**	**27**	**18**
Erkeğin yaşı	75	81	78	67
Kadının yaşı	45	52	51	49
En küçük farklar	**-4**	**-1**	**1**	**3**
Erkeğin yaşı	32	33	49	27
Kadının yaşı	36	34	48	24

Araştırmanın ön çalışması sürecinde, yerel halk arasında evliliklerin daha çok ileri yaşlardaki erkeklerle genç Faslı kadınlar arasında gerçekleştiğine dair söylemler, çiftler arasındaki yaş farkının özel olarak değerlendirilmesini gerekli kılmıştır. Bu bağlamda, örneklemde yer alan 26 evli çiftin yaş farklarına ilişkin istatistiksel değerlendirmede, aritmetik ortalama 11, medyan ve mod değeri 9 olarak hesaplanmıştır. Bu ortalama yaş farkı hem Türkiye genelinde hem de Yozgat ili özelinde (TÜİK, 2023d) ve Fas'taki ortalamalarla (United Nations, 2023) karşılaştırıldığında daha yüksek görünse de genç kadınların çok yaşlı erkeklerle evlendiğine dair genel bir örüntüye rastlanmamıştır. Elde edilen bulgular, yaş farkı bakımından çiftler arasında görece dengeli bir yapının bulunduğunu göstermektedir.

Kırsal Yaşama Etki Bağlamında Bulgular

Bu bölümdeki bulgular, kırsal bölgelerde yaşayan erkeklerin karşılaştığı evlilik zorluklarını anlamak açısından önemlidir. Özellikle tarımsal üretimle meşgul olan ya da kırsal yönetim birimlerinde çalışan erkeklerin yaşadıkları bölgede kalma zorunluluğu, evlilik sorununu daha belirgin hâle getirmektedir. Bu bağlamda, kırsal bölgede evlenme güçlüğü, erkekler açısından öne çıkan temel sosyal problemlerden biri olarak tanımlanmıştır. Ancak buna rağmen, görüşülen erkeklerin çoğu kırsal yaşamlarını sürdürmekte kararlı olduklarını ifade etmiştir.

Bu sorunun çözümünde, Yozgat'ın Sorgun ve Akdağmadeni ilçelerinde Faslı kadınlarla yapılan evliliklerin önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Faslı kadınların kırsal yaşam koşullarına daha yatkın ve uyumlu olmaları, yerel erkekler açısından bu sorunu daha yönetilebilir bir hâle getirmiştir. Kadınların kırsal yaşama katkılarına ilişkin değerlendirmeler sonucunda, Şekil 9'da da gösterildiği üzere, katkıların başlıca üç alanda yoğunlaştığı anlaşılmıştır: ev işleri (temizlik, yemek, çocuk bakımı), bahçe işleri ve hayvancılık faaliyetleri. Bu alanlar, Faslı kadınların kırsal yaşamın sürekliliğine sundukları somut katkıları ortaya koymaktadır.

Şekil 9. Faslı Kadınların Kırsal Yaşama Katkısının Kodlu Belgeler ile İncelenmesi

Faslı kadınlar genellikle ev içi işleriyle uğraşmakta ve bazıları çocuklarıyla daha çok vakit geçirmek için yalnızca çocuklarıyla ilgilenmektedir. Örneğin, AE4 bu durumu "*Eşimin evime yardımı var. Ev işlerine yardımcı oluyor. Eşimin herhangi bir şikâyeti yok. Herhangi bir bağ bahçe işine gitmiyor*." biçiminde ifade etmiş, AE5 "*Her şeyimi hallediyor, çalışkan ev işleri sorunsuz. Yardımcı oluyor, köyde yaşamaktan memnun.*" cümlelerini kullanmıştır. Bu evlilikten çocuk sahibi olan SE9 ise "*Benim hayvanım yok. Ev işi yapıyor. Çocuğuma bakıyor. Tarla bahçe işimiz yok. Küçük bir bahçe var ama onu da annem yapıyor. İmkânlarımın farkında olduğu için şehir istemiyor. Anlayışlı birisidir.*" ifadelerini kullanmıştır. Meseleye daha detaylı ve analitik yaklaşan SE1 düşüncelerini şöyle anlatmıştır:

> ...Ev işlerinde bana yardımcı oluyor. Bahçe işlerine bana bir katkısı yok. Ben zaten parasını verip yaptırıyorum. Ama istersem de yardım ediyor. Tarım ürünleri kapının önüne gelince, onların yerleştirilmesine yardım ediyor… Ben inek istiyorum ama hanım istemiyor. Komşudan süt alıyoruz. Fas çok sıcak. Bu hanımlar orada sıcaktan dolayı gündüz yatmış, gece oturmuş. Gece de dışarı işi yapılmayacağı için iş öğrenememişler. (SE1)

Bunun yanında, bazı kadınlar bahçe işleriyle de ilgilenmekte ve hayvancılıkla uğraşan erkeklerin yanında bazen hayvanlara da bakmaktadır. Bu bağlamda, AE1 Faslı eşinin çalışma anlayışı için "*Her işten anlıyor, bahçede benden daha çok çalışıyor. İş seçmiyor. Çapa yapıyor, sebze topluyor.*" cümlelerini kullanırken, benzer bir düşüncede olan AE13 "*Elinden geldiği kadar bağ bahçe, bostanda yardımcı olur. Yapamadığı işi istemem. Çalışkan, yirmi günlük zor bir sürecimiz oldu, kendisi tek başına bahçe işlerini yaptı.*" söylemiyle eşinin bahçe işleri ile ilgili özverili davrandığına vurgu yapmıştır.

Hayvancılık ile uğraşan erkek sayısının az olması ve uğraşanların da çoban tutmuş olmasının da etkisiyle olsa gerek erkeklerin kodlarında, kadınların hayvanlarla ilgilenmesine yönelik görüşe fazla rastlanmamıştır. Bu bağlamda, SE5 eşinin hayvanlar ile bazen ilgilendiğini "*Hayvanlarla çok ilgilenmiyor ama gerektiği zaman o işleri de yapıyor. Yapamam demiyor.*" söylemiyle anlatırken, SE 10 eşinin kimi zaman hayvanlar ile ilgilendiğini "*Ev işi de yapıyor. Hayvan işlerine de isterse bakar*." sözüyle açıklamıştır. Buna karşın, erkeklerin geneli kadınların ev içi işlerin sorumluluğunu aldıkları ve en önemlisi kırsalda yaşamayı kabul ederek kendilerinin tutunmalarına olanak tanıdığı için Faslı kadınlarla evliliklerinden memnun olduklarını beyan etmektedir.

Faslı kadınların kodlarına bakıldığında da benzer söylemler olması birbirini teyit etmektedir. Kadınların geneli ev içi işlerle uğraştıklarını ve çocuklarına baktıklarını söylemiştir (AK2 vd.). Bunun yanında, evde rahat olduklarını, temizlik ve yemek yapmaktan sorumlu olduklarını da belirtmiştir (AK4 vd.). Bu bağlamda, kadınların iş paylaşımında ev içi işlerden sorumlu olmayı benimsedikleri açıkça anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, bahçe

işlerine yardım eden kimi kadınların da hâlinden rahatsız olmadıkları anlaşılmaktadır (AK11, AK10 ve SK1). Örneğin SK1 bahçe işleriyle ilgilenmesinden "*Ev içi işlerle ve bahçe işleriyle (sebze yetiştirme) ilgileniyorum. Yemek yapıyorum.*" kendi isteğiyle katıldığı bir faaliyet olarak bahsetmiştir.

Hayvanların bakımına yönelik Faslı kadınların genelinin bir ilgisi bulunmamaktadır. Buna karşın, yalnızca SK5 ve SK8 kimi zaman katkıda bulunduklarını belirtmiştir. SK 5 "*Ev içi işlerle uğraşıyorum. Buradaki tüm işleri öğrendim. Hayvancılık yapıyoruz. Bazen hayvanlara bakıyorum.*" ifadelerini kullanırken, SK8 "*Gerektiğinde bahçe ve tavuklarla ilgileniyorum.*" kelimelerini kullanmıştır. Tüm bu anlatılardan yola çıkıldığında kadınların ve erkeklerin kadınların kırsalda tutunmaya katkısını konusundaki söylemleri birbiri ile örtüşmektedir.

Kadınların ev işleri (35.1), bahçe işleri (44.5) ve hayvancılık (23.5) temalarındaki katkıları yaş ortalamaları üzerinden belge temelli incelendiğinde; bahçe işleriyle de ilgilenenlerin yaş ortalamasının sadece ev işleriyle ilgilenenlerin üstünde olduğu, hayvancılık ile kısmen ilgilenenlerin yaş ortalamasının ise sadece ev işleri ile ilgilenenlerin altında olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte sadece ev işleri ile uğraşanların grubunun büyüklüğü göz önüne alındığında diğer gruplara kıyasla oldukça baskın olduğunu söylemek gerekir. Faslı kadınların kırsal bölgelerde doğrudan tarımsal üretimle ilgili işlerde çalışmadıkları, ev içi işlerle uğraştıkları ve çok az bir kısmının eşine tarla ve hayvancılık işlerinde yardım edebildiği gözlenmiştir.

Kırsal yaşama katkıya ilişkin bulgulara ek olarak, elde edilen veriler ışığında dikkat çekilmesi gereken potansiyel bir risk unsuru da bulunmaktadır. Yapılan görüşmelerde, bazı Faslı kadınlar ve bir kısım erkeklerin –önceki bölümlerde de ifade edildiği üzere– şehirde yaşama arzusunda oldukları tespit edilmiştir (AK6, AK1, AK7, AK13). Bu durum, özellikle vatandaşlık kazanımı sonrasında kadınların kırsalda kalma yönündeki tutumlarının değişip değişmeyeceği sorusunu gündeme getirmektedir. Örneğin, vatandaşlık aldıktan sonra eşinden ayrılarak İstanbul'da yaşamaya başlayan bir kadın vakası bu bağlamda dikkat çekicidir (SE0'ın eşi). Her ne kadar araştırma kapsamında bu örnek tekil bir durumu yansıtsa da vatandaşlık sonrasında kırsalda yaşamı terk etme ya da evlilik bağını sürdürmeme gibi eğilimlerin oluşabileceği ihtimali göz ardı edilmemelidir.

Göç Deneyimi Bağlamında Bulgular

Araştırmada diğer temalarda (evlilik motivasyonu, sosyal ilişkiler, kırsalda tutunma vb.) gömülü biçimde göç tecrübesine yönelik anlatılar olmasına rağmen katılımcıların göç olgusuna yönelik kullandığı kelimeler diğerlerine göre daha sınırlı olmaktadır. Bu durum, çalışmada kullanılan soruların göç kavramının teknik boyutlarını içermesine rağmen, katılımcılara daha anlaşılır bir dil sunmak adına bireysel deneyim ve yaşam pratiklerine odaklanılmasıyla ilişkilidir.

Göçü gömülü biçimde barındıran daha önceki açıklamalardan farklı olarak bu bölümde göç politikaları bağlamında kadınların uyum ve entegrasyonu ile evlilik sürecinde yaşanılan bürokratik zorluklara yönelik anlatımlar ele alınmıştır. Uyum ve entegrasyon anlamında SK2 Sorgun'da kırsaldaki yaşamını benimsemiş olduğunu "*Buradaki durumum Fas'taki durumuma göre çok iyi*" cümlesiyle anlatırken, AK12 ise "*Burası aynı yaşadığım yere benziyor.*" söylemiyle uyum sürecinde zorluk yaşamadığını anlatmıştır.

Buna karşın, uyum ve entegrasyon ile ilgili en büyük sorunun dil öğrenme ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Bunların içerisinde eğitim düzeyi 'üniversite terk' olanlar sayılarının azlığına rağmen dil sorununu diğerlerine göre fazla dile getirmektedir. Örneğin, üniversite terk grubundaki AK3 bu sorunu "*Tek sorunum dil öğrenmek*" şeklinde ifade etmiştir. Aynı grupta bulunan SK12 eşinin kız kardeşinin kendisine Türkçe öğrenmede yardımcı olduğunu, SK9 ise Youtube üzerinden Türkçe öğrendiğini ifade etmiştir. En eğitimli gruptakilerin söylemleri baz alındığında dil sorununun çözümünde henüz uzlaşılmış bir yöntem oluşmadığı anlaşılmaktadır. Dil sorunu uyum ve entegrasyonun sağlanmasında en belirgin engel olarak öne çıkmaktadır.

Katılımcı kadınlar arasında yalnızca birisi şiddet mağduru olduğunu ifade etmesine rağmen, özel bir durum olması ve yaşanması muhtemel böyle durumlara yönelik politika uygulayıcıların ilgisini çekmek amacıyla bahsetme ihtiyacı hasıl olmuştur. Bu bağlamda, SK3 evlilik göçüyle gelmesi sonrasında şiddet sorunu yaşadığını yalnızca Arapça olarak tercümana anlatmıştır.

Evlilik sürecinde yaşanan bürokratik zorluklar ise hem kadınlar hem de erkeklerin zorlandığı bir konu olmasına rağmen bu tecrübeler yalnızca erkeklerin söylemleriyle ortaya çıkarılmıştır. Buna göre, erkekler Faslı kadınların

ikamet izni almasında zorlanmalarından yakınmaktadır. Son dönemde evlenen erkekler Faslı kadınlar ile evliliklerini Türkiye'de belediyelerde yapamadıklarını ifade etmektedir. Örneğin, evlilik işlemini Türkiye'de yapmış olan SE8 son dönemde gelişen bu sorunu şöyle anlatmıştır:

> ...Dış İşlerinden bir genelge gelmiş. Önceden gençler geliyordu nikâh yapılıyordu. Göç İdaresi de oturum veriyordu. Fas önce oturma izni verilsin sonra Fas'a gelsinler evliliği onaylayayım diyor. Bizim Göç İdaresi nikâh olmadan oturum vermiyor. Bu ara evlilik olayları durdu. Gidip orada evleniyorlar. (SE8)

2023 yılında Fas'ta evlenmek durumunda kalan SE13 ve AE4 ise deneyimlerini şu cümlelerle anlatmaktadır:

> ...Buradan Fas'taki Türk Konsolosluğuna gidiyoruz. Konsolosluk evrak veriyor. Orada evlendirme dairesine gidiyoruz. Arapça nikâh kâğıdı veriyorlar. Onu Türkçeye çevirtiyoruz. Konsolosluk nüfusa işliyor. Konsolosluk randevu usulü çalışıyor. Günlük 75 kişinin işlemini yapabiliyorlarmış. Günlük 120-130 başvuru oluyormuş. Bana 2-3 ay sonraya anca randevu verdiler. 'Fas Bacanaklar' diye bir Whatsapp grubumuz var. Gruptakilerle uçakta birbirimize denk geldik. (SE13).

> ... Önce buraya 3 ay geldi, sonra ben Fas'a gittim. Eşimle Fas'ta evlendim. Türkiye'de Faslı kadınlarla evlilik yapılmadığından Fas'ta çok fazla zorlukla karşılaşıyoruz. Konsolosluk süreçlerinde zorlandım. (AE4).

Buna göre, Türkiye'de belediyelerde Faslı bir kadın ile evlenmek için kadının halihazırda ikamet izni almış olması gerekmektedir. Buna karşın, Faslı kadınların bu bağlamda aile ikamet iznini alması ise Göç İdaresi Başkanlığınca evlenmiş olmaları şartına bağlanmıştır. Fas'ın Türkiye Büyükelçiliği ise kadınların evlenmesi için Türkiye'de ikamet izni almış olmalarını ön koşul kabul etmektedir. 2023-2024 yıllarında göç politikasının bir uygulaması niteliğindeki bu bürokratik zorluk nedeniyle belediyelerde Faslı kadınlar ile nikâh işlemleri azalmıştır

Bu çerçevede, erkekler için Faslı kadınlarla Türkiye'de evlenme yalnızca başka nedenle ikamet izni almış (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013- Md.30) Faslı kadınlar ile evlenme yoluyla gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle erkekler Faslı kadınlar ile evlilik işlemlerini Fas'a giderek yetkili makamlar önünde gerçekleştirmek mecburiyetinde kalmaktadır. Sonrasında dış temsilcilik veya nüfus müdürlükleri aracılığıyla evliliğin bildirilmesi ile Faslı kadın için ikamet izni almak mümkün olmaktadır.

Erkeklerin göç bağlamında yaşadığı diğer bir deneyim ise muhtemel masraflar başlığı altında değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, evlilik işleminin doğası gereği düğün, takı vs. masrafı, aracıya verilen pay ve bürokratik işlemlere yapılan muhtemel masraflar ile ilgili kodlamalar oluşmuştur. İlk olarak, kodlamalara göre Faslı kadın tarafının genel anlamda bir maddi taleplerinin olmadığı anlaşılmaktadır (AE8, AE2). Örneğin, AE8 bu konuyu "*Faslı eşim herhangi bir maddi talepte bulunmadı, altın vs. istemedi.*", AE4 ise "*Herhangi bir maddi talep olmadı, ancak hediye alarak gittik. Kendi durumlarının iyi olmamasından dolayı ailesi de Türkiye'ye gelmesini istedi.*" ifadeleriyle açıklamıştır.

Aracının aldığı masrafa gelince, bu konuda farklı tecrübelerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Bazıları aracıya akrabası veya arkadaşı olması nedeniyle bir masraf yapmadığını belirtirken, bazıları da aracıya birbirinden farklı miktarlarda masraf yaptığını kabul etmektedir. Örneğin, masraf yapanların görüşüne yönelik bu kodlamalar baz alındığında, SE11 şu ifadelerde bulunmuştur:

> .... Tamirci bana benim Faslı eşi olan arkadaş var dedi. Aracı oldular. Öyle tanıştık. Telefonda 6-7 ay görüştük. Arkadaşlara masrafı verdik. Pasaportu vs. karşıladık. Göç bürosuna gittik. Fas'ta nikâh yaptık. 5 aydır evliyiz. (SE11)

Bununla birlikte SE11'den farklı olarak, AE1 2018 yılında 20 bin Türk lirası ve AE8 ise yine 2018 yılında 50 bin Türk lirası aracıya masraf yaptıklarını ve nikâhlarını Akdağmadeni'nde yaptıklarını açıklamıştır. Aracıya yapılan bu masrafa erkeklerin gönüllü razı geldiği anlaşılmıştır.

Diğer bir masraf kalemi olarak bürokratik işlemlerin yapılmasında değişken durumların oluşması gösterilebilir. Örneğin, AE2 aracıya herhangi bir masraf yapmamasına karşın Faslı kadının istenen belgeleri tamamlaması için kendisine masrafları gönderdiğini belirtirken, AE6 ise 2020 yılında yalnızca Faslı kadının uçakla gelme masrafını karşıladığı yönündeki tecrübesini paylaşmıştır. Faslı kadının 2020 yılında izin verilen 90 günlük süreyi aşması üzerine yaptıkları ikamet izni başvurusunun kabul edilmediğini anlatan AE5, bu nedenle Faslı eşiyle

Akdağmadeni'nde evlenme işlemini gerçekleştirdiğini ve eşinin vize geçirme süresinin idari ceza masrafını ödediğini belirtmektedir. Bunlardan farklı olarak 2023 yılı başlarında evlenmek isteyen SE7, nikâh işlemlerini bir danışmanlık şirketi aracılığıyla yapma masrafına rağmen henüz resmî evliliğe ulaşamadıklarından çeşitli sorunlar yaşadıklarını ifade etmiştir.

Evlilik motivasyonu, kırsal yaşamda tutunma ve göç deneyimi olmak üzere üç ana tema üzerinden yukarıda sunulan bulguların araştırmanın kavramsal ve teorik çerçevesi ile ilintili analizi tartışma kısmında ele alınmaktadır.Evlilik motivasyonu, kırsal yaşamda tutunma ve göç deneyimi olmak üzere üç ana tema üzerinden yukarıda sunulan bulguların araştırmanın kavramsal ve teorik çerçevesi ile ilintili analizi tartışma kısmında ele alınmaktadır.

Tartışma

Türkiye'de kadınların evlilik öncesinde kentte yaşama isteği, kırsal nüfusun azalmasına ve tarımsal üretimin sürdürülebilirliğinin zayıflamasına yol açmaktadır. Bu bağlamda, Faslı kadınlarla evlilikler, kırsalda nüfusun korunmasına katkı sağlayan bir çözüm olarak değerlendirilmektedir. Bulgular, bu kadınların daha güvenli ve refah düzeyi yüksek bir yaşam sürdürdüğünü, ev işlerinde ve kısmen tarımsal faaliyetlerde yer aldığını göstermektedir.

Mevcut literatürle karşılaştırıldığında, kırsalda aile kurmanın ve yaşamı sürdürmenin zorlukları temel bir tartışma konusu olarak öne çıkmaktadır. Yılmaz'ın (2009) da vurguladığı gibi, kırsal nüfusu yerinde tutmaya yönelik mevcut hizmetler ve yatırımlar çoğu zaman yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, daha kapsamlı saha araştırmalarına dayalı politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de kadınlar hem kendi yaşamları hem de çocuklarının geleceği için kent yaşamını daha avantajlı görmektedir. Kırsal bölgelerdeki sınırlı imkânlar nedeniyle aileler de kızlarının bu bölgelerde evlenmesini cazip bulmamaktadır. Kadınların kırsalda yaşamayı tercih etmemesi, ataerkil toplum yapısında şekillenen toplumsal cinsiyet rolleriyle de ilişkilidir (Buz, 2007). Kadınların sosyoekonomik refahının artırılması, üretimdeki emeğinin karşılığını alması ve girişimcilik fırsatlarının desteklenmesi, kırsal yaşamın cazibesini artırmak açısından kritik öneme sahiptir. Araştırma bulguları, kırsalda yaşamayı istemeyen yerli kadınların yerini daha iyi yaşam koşulları arayışıyla Türkiye'ye göç eden Faslı kadınların aldığını göstermektedir.

Lee'nin (1966) kuramına göre, Faslı kadınların Türkiye'ye göçü olgusu çeşitli itici ve çekici faktörlerin birleşiminden etkilenmektedir. Faslı kadınların evlilik göçünün temelinde daha iyi yaşam koşullarına ulaşma isteği bulunmaktadır. Bu eğilim, literatürde belirtilen, göçmenlerin genellikle düşük gelirli ülkelerden yüksek gelirli ülkelere yöneldiği gözlemiyle uyumludur (Constable, 2006; Ishii, 2023). Nitekim kalkınma göstergeleri, Fas'ın Türkiye'ye kıyasla daha düşük bir kalkınma düzeyine sahip olduğunu ortaya koymaktadır (UNDP, 2023). Göçün ekonomik gerekçelerinin yanı sıra sosyolojik sebepler de etkilidir. Fas'taki kalabalık aile yapısı, erken yaşta evlilikler, yetersiz sağlık hizmetleri, sınırlı istihdam olanakları ve aile içi şiddet göç kararında belirleyici rol oynamaktadır. Fas'ta erkek şiddetinin yaygın olması ve toplum tarafından büyük oranda normalleştirilmesi de bu tercihi güçlendirmektedir.

Fas'tan göç eden kadınların sıklıkla tercih ettiği ülkeler Fransa ve İspanya'dır; bu tercihlerde ortak dil ve tarihsel bağlar etkili olmuştur. Bu ülkelere göç eden Faslı kadınların sıklıkla, ulus ötesi evlilik göçü modeline uygun olarak daha önceden göç eden Faslı erkeklerle evlilik yaptıkları bilinmektedir (Decimo, 2021; Lievens, 1999; Sánchez-Domínguez vd., 2011). Türkiye'ye yönelik evlilik göçünde ise sosyokültürel benzerlikler ve tarihsel bağlar öne çıkmaktadır. Osmanlı döneminden kalan hilafet ilişkileri, sömürgecilik karşıtı ittifak arayışları ve Türk dizilerinin kültürel etkisi bu tercihi güçlendirmektedir (Ağırseven & Örki, 2017; Karaçizmeli, 2023; Maţoi & Constantin, 2021; Yeşilmen, 2022). Daha önce Sorgun ve Akdağmadeni'nde evlenen Faslı kadınların olumlu deneyimleri ve aracılık faaliyetleri de göçte önemli rol oynamaktadır.

Araştırma, çiftlerin evlenmeden önce sosyal medya üzerinden iletişim kurduğunu ve dil farklılığını engel olarak görmediğini ortaya koymuştur. Kadınların geri gönderilme kaygısı ve erkeklerin yalnız kalma endişesi, evlilik ilişkisini güçlendiren unsurlar arasında yer almaktadır. Faslı kadınların eşlerinin kültürel değerlerini benimseme eğilimi de uyuma katkı sağlamaktadır (Karaçizmeli, 2023). Genel olarak tarafların evliliklerinden memnun olduğu, ancak fedakârlığın daha çok kadından beklendiği gözlenmiştir.

Dil farklılığı, entegrasyonun en önemli zorluklarından biridir. Türkçe öğrenme motivasyonu yüksek olan kadınlar sosyal medya, eşin akrabaları ve çevre desteğiyle dili öğrenmeye çalışmaktadır. Bu süreç hem aile içi ilişkilerin hem de sosyal etkileşimin güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Göç literatürü, dil öğreniminin uyum ve akültürasyon için kritik bir unsur olduğunu vurgulamaktadır (Durgunoğlu & Nimer, 2020; Sefer Aktaş & Uğurelli, 2023). Bu nedenle yerel yönetimler ve ilgili kamu kurumlarının Faslı kadınlara yönelik dil kursları düzenlemesi entegrasyon açısından önemlidir.

Bulgular, Faslı kadınların kırsalda kalkınmaya doğrudan katkı sunmadığını ancak erkeklerin kırsalda evlilik yoluyla tutunmasını sağladığını göstermektedir. Kadınların rolleri büyük ölçüde ev içi işler ile sınırlıdır; tarımsal üretim ve hayvancılık faaliyetlerine katılım oldukça düşüktür. Bu nedenle, evlilik yoluyla gelen göçün kırsal nüfusu korumada geçici bir çözüm sağladığı söylenebilir.

Göç, toplumsal, ekonomik ve politik yönleriyle son dönemde önemli bir tartışma alanı hâline gelmiştir. Düzensiz göçü önlemeye odaklanan sınır güvenliği politikalarının tek başına yeterli olmadığı, göçün yönetimi ve entegrasyon süreçlerine daha fazla önem verilmesi gerektiği açıktır. Kent merkezli politikalar sıklıkla tartışılsa da kırsal göç hareketliliği büyük ölçüde göz ardı edilmiştir. Düzenli göçün teşvik edilmesi, kırsalda nüfusun korunmasına ve tarımsal üretimin sürdürülebilirliğine katkı sağlayabilir. Bu durum, göç yönetimi ve göçmen kadınların uyumu açısından yeni politikaların geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Ancak uluslararası evliliklerin kırsalda nüfusun korunması için kalıcı bir çözüm olup olmadığı, uzun vadeli araştırmalarla değerlendirilebilecektir.

Çoklu akımlar kuramına göre (Kingdon, 1984) kamu politikaları; sorun, politika ve siyaset akımlarının kesiştiği fırsat pencereleri aracılığıyla şekillenmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, kırsalda evlenemeyen erkeklerin sorunu ile Faslı kadınların daha iyi yaşam imkânı arayışı kesişmektedir. Bu durum, kadınlar için bir fırsat, erkekler içinse bir çözüm olarak ortaya çıkmaktadır. Faslı kadınların kırsalda yaşamaya uyumu, göçün kırsala yayılmasına yönelik politikalar için "fırsat penceresi" oluşturmakta ve politika yapıcılar açısından dikkate değer bir deneyim sunmaktadır.

Sonuç

Bu araştırma, Yozgat'ın kırsal ilçelerinde yaşayan Türk erkeklerinin Faslı kadınlarla yaptıkları evliliklerin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde doğurduğu etkileri incelemiştir. Öncelikle bulgular, uluslararası evlilik göçünün yalnızca bireysel bir tercih değil, aynı zamanda kırsal bağlamda ortaya çıkan demografik baskılara verilen aile temelli bir strateji olarak da işlediğini göstermektedir. Türkiye kırsalında gerçekleşen Faslı–Türk evlilikleri, nüfus azalması, kadınların kırsaldan göçü ve kırsal hanelerin sürekliliği gibi sorunlarla başa çıkmada evliliğin bir mekanizma olarak kullanıldığını ortaya koymaktadır.

İkinci olarak, çalışma aile oluşumu ile daha geniş kalkınma sonuçları arasındaki farkı vurgulamaktadır. Faslı gelinler yeni hanelerin kurulmasına ve kırsal nüfusun korunmasına katkıda bulunsa da rolleri büyük ölçüde ev içi ve yeniden üretim emeği ile sınırlı kalmaktadır. Bu durum, evlilik göçünün kırsal gerilemeye karşı uzun vadeli bir çözüm olma kapasitesinin sınırlı olduğunu göstermektedir.

Üçüncü olarak bulgular, evlilik göçünde uyum sürecinin zamansal boyutuna dikkat çekmektedir. Kadınların kırsal yaşamı başlangıçta kabul etmeleri büyük ölçüde hukuki belirsizlik ve ikamet statüsü ile ilişkilidir. Vatandaşlık imkânı ortaya çıktıkça yerleşim tercihleri değişebilmektedir. Bu durum, ulus ötesi evliliklerde evlilik istikrarı, toplumsal cinsiyet ilişkileri ve uzun vadeli aile süreçleri açısından hukuki statünün belirleyici rolünü göstermektedir.

Son olarak çalışma, uluslararası evlilik göçünün bir yandan kadınlara daha iyi yaşam koşulları sunarken diğer yandan kırsal hanelerde geleneksel toplumsal cinsiyet iş bölümünü yeniden üretebildiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle ulus ötesi ailelerin yalnızca oluşum süreçlerinin değil, onları sürdüren gündelik pratiklerin ve güç ilişkilerinin de incelenmesi gerekmektedir.

Bulgular, uluslararası evlilik göçünün kırsal alanlarda karşılaşılan evlenememe sorunu için geçici bir çözüm sunduğunu ortaya koymaktadır. Türk kadınlarının kırsalda yaşamak istememesi, erkekleri yurt dışından eş

arayışına yönlendirmiş; Faslı kadınlar ise daha iyi yaşam koşulları ve sosyoekonomik nedenlerle bu evliliklere olumlu yaklaşmıştır. Geldikleri coğrafyaya kıyasla daha güvenli bir ortamda yaşamayı tercih eden Faslı kadınlar; ev işleri, çocuk bakımı ve sınırlı tarım faaliyetleriyle kırsal yaşama katkı sunmaktadır. Erkeklerin evlilik beklentileriyle kadınların tutumları arasında büyük ölçüde uyum olduğu gözlenmiştir. Dinî değerlerdeki benzerlik ve karşılıklı saygı, uyum sürecini kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte, dil öğrenme süreci ve sosyal ilişkilerde sınırlılık, entegrasyonun temel zorlukları olarak öne çıkmaktadır.

Kırsalda kadın emeğinin değerlendirilmemesi, yerel kalkınma açısından bir sınırlılık yaratmaktadır. Faslı kadınların kırsalda uzun vadeli yaşam tercihleri henüz net değildir; vatandaşlık sonrası yaşanacak değişimler bu bağlamda önem taşımaktadır. Araştırma, bu kadınların kısa vadede kırsalda tutunmaya katkı sağladığını ancak sürdürülebilir kalkınma için yapısal politikalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, kırsalda uluslararası evliliklerin sosyal yapıyı yeniden şekillendirdiği ve göç politikalarının yalnızca kent merkezlerine değil, kırsala da odaklanması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda, toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeten, kadınların refahını artıran ve kırsal yaşamı cazip kılan bütüncül politikalar geliştirilmelidir. Ayrıca, Faslı kadınların kırsaldaki uyumu ve vatandaşlık sonrası eğilimleri üzerine izleme araştırmaları yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

Ağırseven, N., & Örki, A. (2017). Türk televizyon dizilerinin yumuşak güç aracı olarak değerlendirilmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, *7*(13), 836-853. https://doi.org/10.26466/opus.353287

Ben-David, E. (2009). Europe's shifting immigration dynamic. *Middle East Quarterly*, *16*(2), 15-24. https://www.meforum.org/middle-east-quarterly/europe-shifting-immigration-dynamic

Bıçkı, D. (2011). Türkiye kırsalında yoksulluk sorunu: Çanakkale Kocalar köyü örneği. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *30*(1), 161-180. https://acikerisim.uludag.edu.tr/handle/11452/17986

Bilican Gökkaya, V., & Ayan, S. (2016). İç göç ve kentleşme sürecinde kadının ekonomik yoksunluğu. *Journal of International Social Research*, *9*(46), 390-399. https://doi.org/10.17719/jisr.20164622606

Bloch, A. (2011). Intimate circuits: Modernity, migration and marriage among post-Soviet women in Turkey. *Global Networks*, *11*(4), 502-521. https://doi.org/10.1111/J.1471-0374.2011.00303.X

Bock, B. B. (2015). Gender mainstreaming and rural development policy; The trivialisation of rural gender issues. *Gender, Place & Culture*, *22*(5), 731-745. https://doi.org/10.1080/0966369X.2013.879105

Buz, S. (2007). Göçte kadınlar: Feminist yaklaşım çerçevesinde bir çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, *18*(2), 37-50. https://izlik.org/JA44RL76NL

Charsley, K. (2013). *Transnational marriage: New perspectives from Europe and beyond*. Routledge.

Cho, S. (2018). A bride deficit and marriage migration in South Korea. *International Migration*, *56*(6), 100119. https://doi.org/10.1111/IMIG.12432

Constable, N. (2006). Brides, maids, and prostitutes: Reflections on the study of 'trafficked' women. *PORTAL: Journal of Multidisciplinary International Studies*, *3*(2), 1-25. https://search.informit.org/doi/10.3316/informit.158354380758904

Constable, N. (2010). *Cross-border marriages: Gender and mobility in transnational Asia*. University of Pennsylvania Press.

Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 67-91. https://izlik.org/JA49DL22LU

Davin, D. (2007). Marriage migration in China and East Asia. *Journal of Contemporary China*, *16*(50), 83-95. https://doi.org/10.1080/10670560601026827

Decimo, F. (2021). The transnational making of population: Migration, marriage and fertility between Morocco and Italy. *Journal of International Migration and Integration*, *22*(1), 289-310. https://doi.org/10.1007/s12134-019-00736-2

Dedeoğlu, S. (2012). Göç ve hayatta kalma mücadelesi: İstanbul'da Azerbaycanlı kadın göçmenlerin hayatta kalma mücadelesi ve endüstriyel üretim. *Migration Letters*, *9*(4), 365-372.

Deji, O. F. (2011). *Gender and rural development: Introduction* (C. 1). LIT Verlag Münster.

Deniz, A. (2020). Türk kahvesinin yanına alman çikolatasını kim koydu? Türkiye'deki Alman gelinlerin ulusaşırı ekonomik pratikleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, *60*(2), 873-899. https://doi.org/10.33171/dtcfjournal.2020.60.2.19

Deniz, A., & Özgür, E. M. (2013). Antalya'daki Rus gelinler: Göçten evliliğe, evlilikten göçe. *İstanbul University Journal of Sociology*, *3*(27), 151-175. https://izlik.org/JA45EK98LM

Diamanti, G., & Duncan, J. (2023). *Gender and agriculture: Policy tensions behind the EU gender gap: Summary report of a systematic literature review of the gender responsiveness of Europe's agriculture and rural policy*. Wageningen University & Research. https://doi.org/10.18174/634564

Durgunoğlu, A. Y., & Nimer, M. (2020). A holistic approach to new language and literacy development of refugee women: The case of syrians in Turkey. G. Neokleous, A. Krulatz ve R. Farrelly (eds.), *Handbook of research on cultivating literacy in diverse and multilingual classrooms* (ss. 448-471). IGI Global.

Eren, Z. C. (2017). Köylülüğün itibar kaybı: Bakırçay havzası dağ köylerinden kadınların anlatıları ve kırsal dönüşüm. *Praksis*, (1), 811-838.

Erkeç, U. F. (2017). Evlilik yoluyla kadın göçü ve Türkiye'de "Rus gelin"lerin durumu. *Journal of Social Sciences and Humanities*, *1*(2), 21-43. https://izlik.org/JA68FZ23HG

Essers, C., Benschop, Y., & Doorewaard, H. (2010). Female ethnicity: Understanding Muslim immigrant businesswomen in the Netherlands. *Gender, Work & Organization*, *17*(3), 320-339. https://doi.org/10.1111/J.1468-0432.2008.00425.X

Farhall, K., & Rickards, L. (2021). The "gender agenda" in agriculture for development and its (lack of) alignment with feminist scholarship. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, *5*(573424), 1-15. https://doi.org/10.3389/fsufs.2021.573424

Göç İdaresi Başkanlığı. (2024). Aile İkamet İzni ile Bulunan Uyruklar. www.goc.gov.tr: https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri adresinden alındı

Gökmen, Ç. E. (2011). Türk turizminin yabancı gelinleri: Marmaris yöresinde turizm sektöründe çalışan göçmen kadınlar. *Çalışma ve Toplum*, *1*(28), 201-232. https://izlik.org/JA75GC28EW

Harunoğulları, M. (2021). Suriyeli sığınmacı kadınların sözlü anlatılarında savaş, göç ve Evlilik. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, *7*(4), 353-368. https://doi.org/10.24289/ijsser.969897

Ishii, S. K. (2023). Remarriage migration of women in Asia: The case of Japan. *International Migration*, *61*(4), 186-200. https://doi.org/10.1111/imig.13090

İçduygu, A. (2015). *Syrian refugees in Turkey: The long road ahead*. Migration Policy Institute. https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/TCM-Protection-Syria.pdf

Jurat, A. Y. (2023). The tragedy of irregular migration: The case of Afghans in Turkey. *Central Asian Survey*, *42*(2), 274-292.

Kalkınma Bakanlığı. (2018). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu. www.sbb.gov.tr: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/KirsalKalkinmaOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf adresinden alındı

Karaçizmeli, F. (2023). *Faslı gelinler: Sosyo- kültürel uyum açısından Alaca örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kim, M. (2010). Gender and international marriage migration. *Sociology Compass*, *4*(9), 718-731. https://doi.org/10.1111/J.1751-9020.2010.00314.X

Kingdon, J. W. (1984). *Agendas, alternatives, and public policies*. Little, Brown.

Kojima, Y. (2001). In the business of cultural reproduction: Theoretical implications of the mail-order bride phenomenon. *Women's Studies International Forum*, *24*(2), 199-210. https://doi.org/10.1016/S02775395(01)00159-5

Layder, D. (2006). *Sosyal teoriye giriş*. (Ü. Tatlıcan, Çev.). Küre Yayınları.

Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, *3*(1), 47-57. https://doi.org/10.2307/2060063

Lievens, J. (1999). Family-forming migration from Turkey and Morocco to Belgium: The demand for marriage partners from the countries of origin. *International Migration Review*, *33*(3), 717-744. https://doi.org/10.1177/019791839903300307

Mațoi, E.-E., & Constantin, D.-M. (2021). Turkish movies in former ottoman territories: Propaganda or just an efficient soft power in Turkish foreign policy? *Romanian Military Thinking,* (1), 82-101. https://doi.org/10.55535/rmt.2021.1.06

Merriam, S. B. (2002). *Introduction to qualitative research*. John Wiley & Sons, Inc.

Okali, C. (2012). Gender analysis: Engaging with rural development and agricultural policy processes. Future Agricultures Consortium. Working Paper 026. www.future-agricultures.org: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08a7fe5274a31e000062a/FAC_Working_Paper_026.pdf adresinden alındı

Orta Anadolu Kalkınma Ajansı. (2016). Yozgat Sosyal Profil Araştırması. www.oran.org.tr: https://www.oran.org.tr/materyaller/Editor/document/PlanlamaBirimi/Dokmerkezi/ORAN_YOZGAT_SOSYAL_PROFIL_ARASTIRMASI_PRESS.pdf adresinden alındı

Öztornacı, B., & Şengül, H. (2019). Türkiye'de çok boyutlu kırsal yoksulluk. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, *25*(2), 201-206. https://doi.org/10.24181/tarekoder.625990

Pusch, B. (2013). Karşı istikametten göç: Türkiye'deki yüksek vasıflı Alman kadınlar. *İstanbul University Journal of Sociology*, *3*(27), 123-149. https://izlik.org/JA63FM35CC

Quisumbing, A. R., Meinzen-Dick, R., Raney, T. L., Croppenstedt, A., Behrman, J. A., & Peterman, A. (eds.). (2014). *Gender in agriculture*. Springer Netherlands.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013, 4 Nisan). *Resmî Gazete* (Sayı: 28615) https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6458&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

Rosario, V. O. del. (1994). *Lifting the smoke screen: Dynamics of mail-order bride migration from the Philippines* (Doktora Tezi). Institute of Social Studies, The Hague.

Saldaña, J. (2023). *Nitel araştırmacılar için kodlama el kitabı*. (A. Tüfekçi ve S. N. Şad, Çev.). Pegem Akademi.

Sánchez-Domínguez, M., De Valk, H., & Reher, D. (2011). Marriage strategies among immigrants in Spain. *Revista Internacional de Sociología*, *69*(M1), 139-166. https://doi.org/10.3989/ris.2011.iM1.389

Schiff, M., & Morrison, A. R. (2007). *The international migration of women*. World Bank Publications. http://hdl.handle.net/10986/6804

Sefer Aktaş, A., & Uğurelli, Y. Ö. (2023). Language barrier and integration issues of refugee women in Türkiye. *International Journal of Language Academy*, *11*(3), 419-434. https://doi.org/10.29228/ijla.71038

Sevinç, G., Davran Kantar, M., & Sevinç, M. R. (2018). Türkiye'de kırdan kente göç ve göçün aile üzerindeki etkileri. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, *3*(6), 70-82. https://doi.org/10.25204/iktisad.330930

Tarım ve Orman Bakanlığı. (2021). Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2021-2023). www.tkdk.gov.tr: https://www.tkdk.gov.tr/Content/File/UKKS-3Belgesi.pdf adresinden alındı

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2023). Evlilik Tescili Başvurusu (Yabancı Yerel Makamlar Önünde Evlilik Sonrasında). www.konsolosluk.gov.tr: https://www.konsolosluk.gov.tr/Procedure/ShowProcedureDetail/?procedureId=3&procedureDetailId=5018 adresinden alındı

Tsiaousi, A., & Partalidou, M. (2023). How fast are women farmers in Greece transforming contested gender identities in a (still) male-dominant sector? *Sociologia Ruralis*, *63*(2), 249-267. https://doi.org/10.1111/soru.12427

Tüfekçi, H. (2020). Yozgat ili küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yapısal durumu ve geliştirme olanaklarının belirlenmesi. *Hayvansal Üretim*, *61*(2), 91-100. https://doi.org/10.29185/hayuretim.663273

TÜİK. (2022). TÜİK İşgücü İstatistikleri, 2022. www.tuik.gov.tr: https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Istihdam,-Issizlik-ve-Ucret-108 adresinden alındı

TÜİK. (2023a). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2022. www.tuik.gov.tr: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=49685#:~:text=%C4%B0stanbul'un%20n%C3%BCfusu%2015%20milyon%20907%20bin%20951%20ki%C5%9Fi%20oldu&text=T%C3%BCrkiye%20n%C3%BCfusunun%20%18%2C65',4%20ki%C5%9Fi%20ile%20Antalya%20izledi adresinden alındı

TÜİK. (2023b). Tabiiyete Göre Yabancı Nüfus. *Nüfus İstatistikleri Portalı*. www.tuik.gov.tr: https://nip.tuik.gov.tr/?value=TabiiyetYabanciNufus adresinden alındı

TÜİK. (2023c). Erkek ve Kadının Uyruğuna Göre Evlenmeler. *Evlenme İstatistikleri—İstatistiksel Tablolar*. www.tuik.gov.tr: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Marriage-and-DivorceStatistics-2022-49437 adresinden alındı

TÜİK. (2023d). Karşılıklı Yaş Grubuna Göre Evlenenler, İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması ve Eşlerin Yaş Farkına Göre Evlenmeler. *Evlenme İstatistikleri—İstatistiksel Tablolar*. www.tuik.gov.tr: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Marriage-and-Divorce-Statistics-2022-49437 adresinden alındı

Türk Vatandaşlığı Kanunu. (2009, 29 Mayıs). *Resmî Gazete* (Sayı: 27256). https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5901.pdf

UNDP. (2023). Gender Inequality Index (GII). United Nations Development Programme. https://hdr.undp.org: https://hdr.undp.org/data-center/thematic-composite-indices/gender-inequality-index#/indicies/ GII adresinden alındı

United Nations. (2023). World Marriage Data 2019. https://population.un.org/MarriageData/Index.html#/home adresinden alındı

Watts, S. J. (1983). Marriage migration, a neglected form of long-term mobility: A case study from llorin, Nigeria. *The International Migration Review*, *17*(4), 682-698. https://doi.org/10.2307/2545825

Yeşilmen, G. (2022). Sultan II. Abdülhamid ve II. Meşrutiyet dönemlerinde Osmanlı Devleti ve Fas ilişkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (43), 112-129. https://izlik.org/JA53EK95DX

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, C. (2009). Türkiye'de kırdan kente göç sürecinde etkili olan faktörlerden biri; Evlilik yoluyla göç. *Doğu Coğrafya Dergisi*, *14*(21), 221-232. https://izlik.org/JA67TX32YZ

Extended Abstract

Purpose

International marriage migration, a distinctive form of regular migration, has emerged as a complex phenomenon deeply intertwined with gender dynamics, cultural asymmetries, and global inequalities (Kim, 2010; Constable, 2006). This study focuses on the increasing pattern of marriage migration from Morocco to rural regions of Turkey, particularly in Yozgat province, where Moroccan women marry Turkish men residing in villages. The primary purpose of the research is to examine the socio-cultural and economic implications of this marriage-led migration on the sustainability of rural life. In doing so, the study explores how international marriages reshape rural demographics, gender relations, and local development prospects.

The research was motivated by the observation that while Turkish women often migrate from rural to urban areas in search of better socio-economic opportunities (Bilican Gökkaya & Ayan, 2016; Sevinç vd., 2018), Moroccan women increasingly migrate to Turkey's rural regions, viewing marriage as a pathway to improved living conditions. The central question driving the research is: "What are the impacts of Moroccan women's marriage migration on the sustainability of rural life in Yozgat?"

The study bridges the fields of migration studies, gender research, and rural development policy. It also highlights an overlooked dimension in Turkish migration literature—the feminization of rural sustainability through cross-border marriage. The analysis situates marriage migration within Kingdon's (1984) multiple streams theory, which frames public policies as outcomes of the intersection between problem, policy, and political streams, and Lee's (1966) push–pull theory, which explains migration decisions through a balance of negative and positive factors in origin and destination contexts. The study thus conceptualizes marriage migration not only as a personal decision but also as a structural mechanism influencing rural demographic resilience and gendered development.

Methodology

The research adopts a qualitative case study design within an interpretivist paradigm (Merriam, 2002; Yıldırım & Şimşek, 2021), aiming to capture how individuals construct meanings of marriage, migration, and rural belonging in their everyday realities. The study area covers the villages of Sorgun and Akdağmadeni districts in Yozgat province—two regions characterized by agricultural dependency, population decline, and limited employment opportunities (TÜİK, 2022; Tüfekçi, 2020).

Participants were identified using snowball sampling, beginning with local administrators' referrals. The final sample included 26 Moroccan women and their Turkish husbands, along with 17 relatives and intermediaries, totaling 43 interviews. The interviews were conducted face-to-face in participants' homes during two fieldwork periods (September–October 2023 and November–December 2023). Semi-structured questionnaires were used, and interviews were conducted separately by gender-matched researchers to ensure comfort and authenticity. For Moroccan participants with limited Turkish proficiency, professional Arabic interpreters assisted in translation.

Data collection focused on demographic backgrounds, migration motivations, marital experiences, gender roles, adaptation processes, and community participation. The interviews were transcribed and analyzed using MAXQDA Analytics Pro (v.24.1.0), employing content analysis and thematic coding (Saldaña, 2023). Codes were hierarchically structured around key themes such as marriage motivation, rural sustainability, integration experience, and policy perception.

The data were analyzed through four dimensions: (1) lexical and frequency analysis (word clouds, frequency tables), (2) descriptive findings (hierarchical code models, demographic typologies), (3) comparative findings (cross-tabulations and code matrices), and (4) relational findings (code–theory models and mapping). Triangulation was ensured through gender-balanced data collection, intercoder reliability, and field notes on nonverbal cues.

Findings

The findings are presented under three main themes: (a) marriage motivation, (b) contributions to rural sustainability, and (c) migration experience and integration.

(a) Marriage Motivation

The study reveals that Moroccan women's migration is primarily driven by the intersection of economic deprivation and marital opportunity. Most participants originated from rural and low-income families in Morocco, where limited employment, social constraints, and traditional gender expectations restricted women's autonomy. For many, marriage to a Turkish man represented both an emotional and economic escape route.

Cultural similarities (shared religion, family-oriented values) facilitated these transnational marriages. However, the data also expose the significant role of intermediaries, who either acted as family acquaintances or semi-professional matchmakers. In both Sorgun and Akdağmadeni, 11 of 13 women mentioned that their marriages were arranged or facilitated by intermediaries. Financial transactions were occasionally involved—some men paid between 20,000 and 50,000 TL to intermediaries, covering travel and documentation costs.

Another striking finding is the age gap between spouses. The average age difference was 11 years (median = 9), higher than national averages (TÜİK, 2023d). Yet, contrary to local stereotypes, the data show balanced age distributions in most cases, dispelling the notion that Moroccan brides marry significantly older men for opportunistic reasons.

For Turkish men, the motivation stemmed from marital scarcity in rural areas. Turkish women's reluctance to live in villages, loss of social benefits upon marriage, and caregiving burdens for elderly relatives made rural marriage difficult (AE6, SE1). Thus, Moroccan women became the "new agents of demographic continuity" in depopulating rural communities.

(b) Contributions to Rural Sustainability

Moroccan women's integration into rural life was analyzed across three dimensions: domestic contribution, agricultural involvement, and social cohesion. Although most women did not directly engage in agricultural production, their willingness to live in rural settings, perform domestic labor, and maintain family structures enabled male partners to remain in villages rather than migrate to urban centers. This indirect contribution to rural sustainability constitutes the study's core finding.

The women's daily activities primarily involved household chores (cooking, cleaning, childcare) and, to a lesser extent, gardening and animal care. However, several participants displayed adaptability and active participation in small-scale agricultural tasks (e.g., weeding, harvesting). One participant stated, "I do all the household work, take care of the garden, and sometimes help with the crops," illustrating a gradual adaptation to local labor patterns (SK1).

The study also notes gendered labor segmentation, where women's unpaid domestic work sustains men's engagement in agriculture. Consequently, Moroccan women contribute to the continuity of agricultural households, even without direct economic output.

(c) Migration Experience and Integration

Integration outcomes varied among participants. Many Moroccan women expressed satisfaction with rural life, citing improved living conditions compared to Morocco (e.g., "Here my situation is much better than in Morocco," SK2). However, language barriers emerged as the most persistent challenge. Even educated participants (with partial university education) reported difficulty learning Turkish and relied on informal strategies like YouTube or help from in-laws.

Despite these challenges, women's adaptation was facilitated by religious and cultural proximity, local community acceptance, and familial support. Yet, a potential risk was identified: after acquiring Turkish citizenship (eligible after three years of marriage per Turkish Citizenship Law, 2009, Art. 16), some women considered relocating to urban areas, potentially reversing the positive demographic impact on rural sustainability.

Bureaucratic challenges also hindered marriage registration and residence permits due to inconsistencies between Turkish and Moroccan regulations. Recent administrative shifts requiring pre-existing residence permits before marriage have complicated transnational marriages (SE8, AE4).

Limitations

The study's primary limitation lies in its case-specific nature. Focusing on Yozgat's two districts limits the generalizability of findings to other regions. Moreover, the sample size (n = 26 couples), while sufficient for qualitative depth, cannot represent the full spectrum of marriage migration experiences across Turkey. Language and cultural mediation also introduced constraints: despite the use of interpreters, some nuances may have been lost in translation, especially in emotionally sensitive topics such as domestic conflict or violence. Furthermore, due to ethical considerations and participants' privacy concerns, audio recordings were not always permitted, which may have restricted the richness of narrative data. Lastly, dynamic policy contexts (e.g., changing migration regulations, citizenship processes) may alter the phenomenon's trajectory, necessitating ongoing empirical monitoring.

Implications

This research has significant implications for migration policy, gender studies, and rural development. From a policy perspective, it underscores the need for migration governance mechanisms that recognize marriage migration as part of sustainable rural development rather than a marginal issue. Incorporating gender-sensitive approaches into rural policy frameworks—such as the National Rural Development Strategy (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2021) could help retain population in rural areas while promoting women's rights and social integration.

From a theoretical standpoint, the findings illustrate how push–pull dynamics interact with multiple streams in shaping both individual migration choices and policy responses. The study thus connects micro-level experiences (marital decisions, household roles) with macro-level structures (rural depopulation, gendered labor markets, migration governance).

Socially, the research highlights women's agency in cross-border marriages: Moroccan brides are not passive recipients of circumstances but active negotiators of their socio-economic futures. Their adaptation to rural Turkey challenges orientalist assumptions about migrant women's dependency.

Finally, by revealing the demographic, social, and cultural dimensions of marriage migration, the study contributes to rethinking rural sustainability through a gendered migration lens emphasizing that sustainable development in rural areas requires both population stability and gender equality (Bock, 2015; Diamanti & Duncan, 2023).

Originality and Value

This study offers a novel empirical and conceptual contribution to the intersection of international migration and rural sociology in Turkey. It is among the first systematic analyses to investigate marriage-led migration as a driver of rural demographic renewal. Unlike most migration research focusing on urban integration or refugee movements, this study situates international marriages within the broader context of rural sustainability and gendered development.

By focusing on Moroccan brides in Yozgat, the research reveals how transnational family formation can mitigate the adverse effects of rural depopulation and social isolation. The study's interdisciplinary framework—linking migration theory, feminist perspectives, and public policy analysis—demonstrates how micro-level personal choices align with macro-level socio-economic outcomes.

Furthermore, the integration of MAXQDA-assisted content analysis enhances methodological transparency and rigor in qualitative migration research. The research thus not only enriches academic discussions on marriage migration but also provides actionable insights for policymakers designing inclusive and gender-sensitive rural revitalization programs.

In sum, the study concludes that Moroccan women's marriage migration to rural Turkey, while shaped by economic necessity and structural inequality, also contributes positively to rural demographic stability, gender role transformation, and community resilience. Sustainable rural development, therefore, demands holistic policies that integrate migration management with gender equality and local capacity-building.